Выходзіць з 20 снежня 1945 года

газета
НАСТАЎНІЦКАЯ

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 13 (5344)
Аўторак, 5 лютага 2002 года
Кошт у розніцу — 120 руб.

З пасяджэння калегіі Міністэрства адукацыі

Больш самастойнасці, але больш і адказнасці

Калегія Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь разгледзела на сваім пасяджэнні вынікі дзейнасці міністэрства ў 2001 годзе і задачы на 2002 год. З дакладам выступіў Міністр адукацыі П.І.Брыгадзін.

У мінулым годзе, сказаў Пётр Іванавіч, асаблівая ўвага ўдзялялася павышэнню якасці адукацыі. Адна з умоў такога павышэння – удасканаленне зместу і вучэбна-метадычнага забеспячэння.

Зацверджаны дзяржаўны стандарт "Дашкольная адукацыя. Гатоўнасць да школы", вядзецца распрацоўка камплекта вучэбных дапаможнікаў для дзяцей 5-гадовага ўзросту. Колькасць інтэграваных вучэбна-выхаваўчых устаноў "школа – дзіцячы сад" павялічылася на 62 адзінкі і склала 402. Дзейнічаюць 20 дашкольных цэнтраў развіцця дзіцяці. На базе 506 дашкольных устаноў праходзіць эксперымент па новаму зместу і формах навучання. Расце колькасць інтэграваных груп для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Пачалося стварэнне дашкольных устаноў з гібкім рэжымам дня.

Па прагнозах на 2002 год, плануецца адкрыць 9 дашкольных Цэнтраў развіцця дзіцяці, 52 школы-дзіцячыя сады. Неабходна забяспечыць дапрацоўку стандартаў дашкольнай адукацыі, новых праграм і вучэбна-метадычных комплексаў.

У 2001-2002 годзе завяршаецца пераход чатырохгадовай пачатковай школы на новую структуру і змест адукацыі.

Падрыхтаваны праграмы і вучэбна-метадычныя комплексы па ўсіх прадметах вучэбнага плана для IV класаў, праграмы для V класаў, апрабіраваны падручнікі для V і VI класаў дзесяцігадовай базавай школы. Далейшае развіццё атрымала сістэма дыферэнцыраванага навучання, якой ахоплена сёння 38 працэнтаў школьнікаў. Станоўчай ацэнкі заслугоўвае работа ўпраўлення адукацыі Віцебскага аблвыканкама па стварэнню ўмоў для развіцця школ сельскай мясцовасці. У школах Глыбоцкага, Полацкага, Браслаўскага, Аршанскага раёнаў каля васьмідзесяці працэнтаў навучэнцаў ахоплены дыферэнцыраваным навучаннем.

Але ёсць і нявырашаныя праблемы. Не распрацаваны змест адукацыі старэйшай (ліцэйскай) ступені школы. Праект вучэбнага плана ёсць, але неабходна яго эксперыментальная праверка. Да пачатку вучэбнага года трэба дэталёва прааналізаваць праграмы, вызваліць іх ад другараднага матэрыялу і дубліравання, звярнуўшы асаблівую ўвагу на пераемнасць пачатковага, сярэдняга і старэйшага звяна школы, узмацненне міжпрадметных сувязяў. Непакоіць таксама існуючы разрыў ва ўзроўнях падрыхтоўкі гарадскіх і сельскіх школьнікаў. Пакуль нельга сказаць, што тут знойдзены кардынальныя рашэнні.

Сёння ў рэспубліцы больш 113 тысяч дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. У рамках стварэння сістэмы бесперапыннай адукацыі для гэтых дзяцей распрацаваны новыя вучэбныя планы для спецыяльных агульнаадукацыйных устаноў, вызначаны змест спецыяльнай пачатковай школьнай адукацыі.

Развіваецца сумеснае навучанне такіх дзяцей з іх здаровымі равеснікамі, ствараюцца цэнтры карэкцыйна-развіццёвага навучання і рэабілітацыі. Аднак і ў гэтай сферы існуе шэраг праблем. Не праводзілася работа па стварэнню сістэмы ранняга выяўлення парушэнняў у развіцці дзяцей ад нараджэння да трох гадоў. Працэс інтэграцыі да цяперашняга часу так і не стаў цэласным, які б ахапіў перыяды перадшкольнага, дашкольнага і школьнага развіцця.

Навучанне без страт для здароўя, без перагрузак – гэта таксама праблема якасці агульнаадукацыйнай дзейнасці. Яе закліканы вырашыць перавод школы на пяцідзёнку. Пяцідзёнка арганічна ўпісваецца ў жыццё школы з 12-гадовым тэрмінам навучання. У 11-гадовай школе, ва ўмовах перагружанасці вучэбнага плана, яна будзе мець свае асаблівасці і, магчыма, некаторыя выдаткі ў арганізацыі і пабудове вучэбна-выхаваўчага працэсу.

У Брэсцкай вобласці пачалася апрабацыя некалькіх мадэляў арганізацыі педпрацэсу ва ўмовах пяцідзёнкі на аснове існуючага вучэбнага плана. Але ўжо сёння варта арыентаваць кіраўнікоў устаноў на тое, што ім будуць дадзены шырокія паўнамоцтвы ў вырашэнні праблем пяцідзёнкі з улікам канкрэтных умоў.

Міністр адукацыі падрабязна спыніўся на пытаннях падрыхтоўкі кадраў у ПТНУ, ССНУ, ВНУ. І надалей будзе працягвацца работа па забеспячэнню пераемнасці ў атрыманні агульнай, прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі. У той жа час П.І.Брыгадзін адзначыў нядобрую тэндэнцыю да аслаблення кантролю за выкананнем вучэбных праграм, зніжэння патрабавальнасці да выкладчыкаў, студэнтаў, навучэнцаў. Улічваючы вялікую разнастайнасць праграм у сістэме прафесійна-тэхнічнай адукацыі, неабходна ў кароткі тэрмін забяспечыць кантроль якасці іх падрыхтоўкі. Пачата распрацоўка стандартаў сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Але гэта работа вядзецца вельмі марудна.

Дабіцца станоўчых вынікаў у якасці адукацыі немагчыма без сучаснага вучэбна-метадычнага забеспячэння.

Пра якасць падручнікаў сказана многае. Сёлета неабходна правесці экспертызу і дапрацаваць іх, знайсці дадатковыя крыніцы фінансавання для іх выпуску.

Абвастраецца праблема забеспячэння школ рэспублікі сродкамі навучання. Часткова яе можа зняць узнаўленне дзейнасці вучэбнага тэлебачання, а таксама стварэнне і тыражаванне вучэбных фільмаў на відэакасетах.

На пачатак года 86 працэнтаў базавых і сярэдніх агульнаадукацыйных школ аснашчаны камп'ютэрнай тэхнікай. Аднак 75 працэнтаў гэтага парка ЭВМ – выпуску 1985-1992 гадоў. Сур'ёзную заклапочанасць выклікае і стан вучэбна-матэрыяльнай базы прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў. Сярэдні ўзрост машын і абсталявання складае тут 17 гадоў. Пэўныя крокі па змяненні сітуацыі ў лепшы бок прымае мясцовая ўлада. Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь адобрана нядаўна праграма тэхнічнага пераабсталявання прафтэхадукацыі. Недахоп фінансавых сродкаў ускладняе і развіццё вучэбна-метадычнага забеспячэння ССНУ.

Спыніўшыся на пытаннях выхавання, П.І.Брыгадзін адзначыў, што яно становіцца ўсё больш сацыяльна арыентаваным. Эфектыўнасць яго ў многім вызначаецца ўзаемадзеяннем з сям'ёй. Развіццё сацыяльнага партнёрства з сям'ёй павінна ажыццяўляцца па двух асноўных напрамках: уключэнне бацькоў у адукацыйны, і асабліва выхаваўчы, працэс і аказанне псіхолага-педагагічнай і сацыяльнай падтрымкі сям'і. Па першаму напрамку пэўная работа вядзецца ў дашкольных установах, сістэме спецыяльнай адукацыі. У той жа час у школе пакуль не знойдзены дзейсныя формы і метады работы з бацькамі, хаця з боку міністэрства, органаў адукацыі ў рэгіёнах ёсць і жаданне, і стараннне.

Летась створана 26 сацыяльна-педагагічных цэнтраў і 65 дзіцячых сацыяльных прытулкаў. Рана выяўляюцца дрэнныя сем'і, многае робіцца па прафілактыцы сацыяльнага сіроцтва, па ўладкаванню дзяцей-сірот у прыёмныя сем'і. Гэта дазволіла прыпыніць рост сацыяльнага сіроцтва. Колькасць злачынстваў сярод непаўналетніх скарацілася на 15,8 працэнта, колькасць удзельнікаў – на 21,3 працэнта.

Неабходна і далей развіваць інстытут сацыяльных педагогаў і педагогаў-псіхолагаў, сістэму сацыяльна-педагагічных устаноў і аховы дзяцінства, сямейныя формы ўладкавання на выхаванне дзяцей-сірот, карэнным чынам палепшыць падрыхтоўку моладзі да сямейнага жыцця. Жадае лепшага работа пазашкольных устаноў пры бясспрэчным багатым вопыце многіх з іх.

Найбольш балючымі былі летась і застаюцца сёлета праблемы з фінансаваннем сістэмы адукацыі. Дзяржава робіць усё, каб падтрымаць яе на ўзроўні, забяспечыць належнае функцыяніраванне і развіццё. У 2001 годзе планавыя расходы на адукацыю былі вызначаны ў памеры 6,2 працэнта ад валавага ўнутранага прадукту без уліку капітальных укладанняў.

Ёсць усе падставы разлічваць на пэўную стабільнасць фінансавання і ў далейшым. У новай рэдакцыі Закона аб адукацыі замацаваны некаторыя гарантыі бюджэтнага фінансавання галіны. Але варта помніць, што ўжо сёння адна з самых важных частак бюджэту (каля 20 працэнтаў) ідзе на ўтрыманне і развіццё адукацыі. Таму неабходна вучыцца зарабляць грошы, выкарыстоўваць вялікі патэнцыял навукі ВНУ, магчымасці ўстаноў адукацыі, гатоўнасць арганізацый і грамадзян укладваць сродкі ў адукацыйную сферу.

Існуючы ўзровень фінансвання забяспечвае расходы на зарплату, трансферты насельніцтву, стыпендыі, пенсіі, дапамогі, прадукты харчавання, на якія ў структуры бюджэту прыходзіцца больш як 75 працэнтаў усёй сумы.

Фінансавы год сёлета складваецца няпроста, але міністр выказаў надзею, што леташнія даўгі будуць пагашаны бюджэтам, а новыя не ўзрастуць да катастрафічных памераў. Фінансавы стан сферы адукацыі ў многім будзе вызначацца тым, як пройдзе рацыяналізацыя сеткі ўстаноў, якое атрымае развіццё пазабюджэтная дзейнасць.

Жывы водгук у зале выклікалі словы дакладчыка па задачах стварэння прававой базы для пазабюджэтнай дзейнасці. Адсутнасць яе не дазваляе ў многім сёння кіраўніку самастойна зарабляць сродкі, нават маючы вялікае жаданне і ўмовы. Увогуле ж даныя сведчаць аб зніжэнні тэмпаў росту даходаў ад рэалізацыі платных адукацыйных паслуг. Важнейшым напрамкам дзейнасці заклікана стаць навуковая і інавацыйна-вытворчая дзейнасць.

Аплата працы работнікаў сферы ў мінулым годзе выглядала наступным чынам.

Сярэднямесячная зарплата склала летась 101,3 тысячы рублёў, або 68,3працэнта ад сярэдняй зарплаты ў прамысловасці. Сярэднямесячная заработная плата педработнікаў (за выключэннем прафесарска-выкладчыцкага складу) была 114,4 тысячы рублёў, або 77,1 працэнт да сярэднямесячнай у прамысловасці, настаўніка – адпаведна 118,8 тыс.рублёў, або 80,1працэнта.

Па-ранейшаму застаецца нізкім узровень зарплаты маладых спецыялістаў. Так, стаўка маладога настаўніка-выпускніка з улікам павышэння за стаж работы па спецыяльнасці склала ў снежні 2001 года крыху больш 60 тысяч рублёў.

Міністэрства адукацыі распрацавала прапановы па ўдасканаленню аплаты працы і будзе іх адстойваць. У перспектыве плануецца ўвесці штатна-акладную сістэму аплаты працы настаўнікаў школ і выкладчыкаў сярэдніх спецыяльных і прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў, што дазволіць павысіць узровень арганізацыі працы, дысцыпліны і адказнасці педагогаў, а таксама ўстанавіць залежнасць узроўню зарплаты ад вынікаў дзейнасці.

Свайго вырашэння патрабуюць праблемы збалансаванасці падрыхтоўкі кадраў з улікам дэмаграфічнай сітуацыі, прагназіравання развіцця агульнаадукацыйнай і прафесійнай школы. Будзе ўдасканальвацца існуючая сістэма падрыхтоўкі, перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі педагогаў. У цэлым сітуацыя з кадрамі стабілізавалася. Цякучасць іх у 2001 годзе склала 7,8 працэнта, у Гомельскай вобласці – 6,4 працэнта. У той жа час яна павялічылася ў Мінску, абласных цэнтрах і буйных гарадах. Пакідаюць школу выкладчыкі інфарматыкі, матэматыкі, фізікі, фізічнай культуры.

Марудна мяняецца структура падрыхтоўкі кадраў для школы ў сувязі са змяненнямі ў дэмаграфічнай сітуацыі. Неабходна своечасова разгледзець і вырашыць пытанні, звязаныя з расстаноўкай і выкарыстаннем педагогаў, якія працуюць у пачатковых класах.

У прафесійна-тэхнічных навучальных установах змяншаецца колькасць выкладчыкаў спецыяльных і агульнапрафесійных прадметаў з вышэйшай прафесійна-педагагічнай адукацыяй. Узмацніўся адток найбольш кваліфікаваных майстроў вытворчага навучання. Доля педагагічных работнікаў пенсійнага і перадпенсійнага ўзросту дасягнула 16,6 працэнта. Назіраецца тэндэнцыя старэння педагагічных кадраў і ў сістэме сярэдняй спецыяльнай адукацыі.

Прыпынілася развіццё кадравага патэнцыялу ў вышэйшай школе. У апошнія гады назіраецца тэндэнцыя да змяншэння колькасці кандыдатаў навук. Колькасць дактароў навук – 5,36 працэнта, а патрэбна не менш 10 працэнтаў.

Кіраўніцтва ВНУ і навуковых устаноў не ў поўнай меры ўсведамляе, што ж адбываецца. Так, у 2001 годзе не выкананы план прыёму ў аспірантуру ў дзесяці падведамасных арганізацыях, у дактарантуру – ва ўсіх установах. Нізкая эфектыўнасць работы аспірантуры і дактарантуры. Летась завяршылі навучанне з абаронай кандыдацкай 45 чалавек (6,7 працэнта). Колькасць выпускнікоў дактарантуры – 22 чалавекі, у тым ліку з абаронай – 6 чалавек.

Для кардынальнага паляпшэння падрыхтоўкі навуковых кадраў, на думку міністра неабходна стварыць адзіную сістэму падрыхтоўкі кадраў вышэйшай кваліфікацыі: "ВНУ – аспірантура – дактарантура", забяспечыць мэтанакіраваны адбор талентаў ва ўсіх рэгёнах краіны.

Вышэйвыкладзеныя палажэнні абмяркоўваліся ў спрэчках па дакладу. Па разглядаемаму пытанню прынята пастанова калегіі.

У рабоце калегіі прынялі ўдзел памочнік Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь – начальнік галоўнага ідэалагічнага ўпраўлення Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь І.А.Карэнда, намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь У.Н.Дражын.

Адам МАРКЕВІЧ.

Вучань Гомельскага гарадскога ліцэя №1 Яўген Мiроцін на нядаўнім ушанаванні таленавітай моладзі абласнога цэнтра быў удастоены яшчэ адной "Нікі". Гэтая статуэтка – прыз Гомельскага гарвыканкама для таленавітай моладзі. Раней Яўген быў ганараваны "Нікі" ў намінацыі "Прадметная алімпіяда", а цяпер адзначаны за актыўны ўдзел у гульнях "Што? Дзе? Калі?" у раздзеле "Інтэлектуальныя гульні".

НА ЗДЫМКУ: Яўген Міроцін са сваімі ўзнагародамі.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛТА.

Дзяржаўнае пытанне

Каб Закон працаваў на настаўніка

31 снежня новы базавы Закон аб адукацыі быў прыняты Саветам Рэспублікі Нацыянальнага сходу краіны. З гэтай нагоды - наша размова са старшынёй Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічным прагрэсе прафесарам І.В.КАТЛЯРОВЫМ.

- Ігар Васільевіч, Вас можна павіншаваць! Вы задаволены?

– Безумоўна. Хаця калі шчыра, я лічу, што гэта – прыняць закон – можна было зрабіць месяц назад. І тады ўжо сёння ён быў бы падпісаны Прэзідэнтам краіны, і дакумент пачаў бы сваё жыццё. Аднак пакуль у дзеянне ён не ўведзены. На працягу дзесяці дзён яго павінен падпісаць А.Р.Лукашэнка.

- Вы ўпэўнены, што Прэзідэнт краіны гэты галоўны базавы закон нацыянальнай сістэмы адукацыі падпіша? Вы перакананы і лічыце, што выпрацаваны новы дакумент - гэта ідэальны варыянт?

– Так. Лічу, дэпутаты вельмі добра папрацавалі. Аднак хачу пры гэтым падкрэсліць, што наша праца над зместам і структурай новай рэдакцыі Закона аб адукацыі была вельмі няпростай. Работа ішла цяжка, асабліва на стадыі галасавання. Болей трох гадоў дакумент "хадзіў" па Палаце прадстаўнікоў першага і другога склікання. Дэбаты былі гарачыя і, я б сказаў, жорсткія. Былі прапановы нават увогуле адхіліць Закон. Урэшце, мы ведаем, толькі 19 снежня мінулага года Палата прадстаўнікоў ухваліла законапраект.

Намаганні дэпутатаў не былі дарэмнымі. Мы практыкавалі выязныя і пашыраныя пасяджэнні камісіі, сустракаліся з выкладчыкамі вышэйшых навучальных устаноў і студэнтамі, дырэктарамі агульнаадукацыйных школ і сельскімі настаўнікамі, словам, з тымі, хто чакаў і спадзяваўся, што новы дакумент стане значна лепшым за папярэдні. Што ў рэшце рэшт і атрымалася. Нават прыхільнікі старога праекта закона прызналі, што новы варыянт – лепшы.

Мы ўлічылі заўвагі і прапановы грамадзян. З іх толькі 137 – ад саміх дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў. З 74 артыкулаў у новым законапраекце засталося 54. Ён стаў больш ёмістым і больш глыбокім па сутнасці, у ім улічаны інтарэсы не толькі радавога настаўніка, тых трох мільёнаў чалавек, занятых непасрэдна ў сферы адукацыі, але і ўсіх грамадзян, кожнага з нас. Мы ставілі перад сабой мэту стварыць такі закон, каб ён працаваў у першую чаргу на настаўніка і змог вывесці нацыянальную сістэму адукацыі на новы якасны ўзровень. Наш законапраект – яе галоўны базавы дакумент. Ён – плацдарм для работы на будучае для дэпутатаў, якія сёння працуюць ужо над законамі аб вышэйшай школе, прафесійна-тэхнічнай адукацыі, навуцы, паслядыпломнай адукацыі і г.д.

- Гэтыя законы не будуць дубліраваць сябе?

– Ні ў якім разе. Таму мы і скарацілі базавы дакумент амаль утрая. Цалкам магчыма, што з цягам часу мы створым свой адукацыйны кодэкс, у які ўвойдуць усе законапраекты, якія тычацца сферы адукацыі. Сёння канкрэтна пакуль пра гэта размова не ідзе. Але на перспектыву задачу такую мы перад сабой ставім.

- Ігар Васільевіч, якая праблема ў сферы адукацыі сёння, на Ваш погляд, найбольш вострая?

– Безумоўна, фінансавая: заработная плата настаўнікаў, забеспячэнне ўсёй сістэмы адукацыі матэрыяльнымі рэсурсамі. Мы дабіліся, каб зарплата настаўнікаў была прапісана асобным радком у бюджэце. Цяпер мы зможам кантраляваць яе рост і дабівацца, каб яна павышалася. Лічба 10 працэнтаў ад унутранага валавага прадукту, закладзеная ў законе, куды ўваходзяць усе расходы на фінансаванне адукацыі – гэта выключна важны аспект.

Мы задаволены таксама, што змаглі дабіцца таго, каб колькасць месцаў у навучальных установах для студэнтаў за кошт бюджэту не памяншалася. Здольны да вучобы малады чалавек цяпер зможа бясплатна вучыцца колькі пажадае. І гэта здорава! Мы вырашылі пытанне ўзаемаадносін школы і канфесій.

- Якім чынам?

– Мы пайшлі на кампраміс. На разумны кампраміс, падкрэслю. Нягледзячы на тое, што былі прапановы ўвогуле забараніць удзел канфесій у навучальным і выхаваўчым працэсе (маўляў, гэта "разарве" школу на часткі). Рашэнне ўсё ж прынята: даць магчымасць канфесіям прымаць удзел у выхаванні нашых дзяцей – з дазволу бацькоўскай грамадскасці. Сітуацыя ў краіне з падлеткамі і моладдзю прымусіла нас да гэтага рашэння. Не сакрэт, што многія нашы падлеткі сёння фактычна прадастаўлены самі сабе, кінуты на волю лёсу, цяжкага лёсу. У краіне многа дзяцей-сірот пры жывых бацьках. "Маладзее" п'янства і наркаманія. Хіба дзесяць-пятнаццаць гадоў назад у нас было такое, каб у вячэрні час не працавалі спартыўныя секцыі і пляцоўкі? Не! Цяпер такая практыка існуе. Вось менавіта ў гэты вячэрні час святар і мае права прыйсці ў школу.

- Новы Закон аб адукацыі дапаможа сельскаму настаўніку?

– Ва ўсякім выпадку мы да гэтага шчыра імкнуліся і ставілі перад сабой мэту гэтага дамагчыся. Інакш калі памрэ сельская школа – памрэ вёска. Памрэ вёска – пачнуць знікаць цэлыя рэгіёны. Такія факты ў нашай краіне ўжо ёсць. Мы дабіліся дваццаціпрацэнтнай надбаўкі для сельскага настаўніка, як і было раней. Аднак яе не выплачваюць у некаторых рэгіёнах па віне мясцовых органаў. Увогуле, мяне вельмі хвалюе той факт, што адукацыя сёння набліжаецца да той рысы, за якой памяншэнне фінансавання сістэмы адукацыі небяспечна і літаральна пагражае знішчэннем усяго лепшага, што ў ёй напрацавана. Такая сітуацыя вымагае смелых крокаў і ад ўладаў, і ад Прэзідэнта краіны.

Падрыхтавала Святлана БЕНЬ.

Выставы

Усе кнігі ў госці да нас

З 12 па 15 лютага 2002 г. у Мінску ў Нацыянальным выставачным цэнтры "БелЭКСПА" (вул. Я.Купалы, 27) адбудзецца буйны кніжны форум - Беларуская кніжная выстаўка-кірмаш (БКВК-2002), фундатарамі якой з'яўляюцца Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь і грамадскае аб'яднанне "Беларуская асацыяцыя кнігавыдаўцоў і кнігараспаўсюджвальнікаў".

Па традыцыі ў кірмашы возьмуць удзел вядучыя беларускія і замежныя выдавецтвы, паліграфічныя і кнігагандлёвыя прадпрыемствы, якія прадставяць сваю друкаваную прадукцыю на суд як прафесіяналаў кніжнай справы, так і самага шырокага кола чытачоў, спецыялістаў, многіх знаўцаў і аматараў кнігі.

Экспанаты кірмашу абяцаюць быць прыгожымі і разнастайнымі: і па тэматыцы, і мастацкім афармленні, і паліграфічным выкананні; задаволяць розныя інтарэсы і густы наведвальнікаў. Удзельнікі кірмашу прадставяць увазе публікі ўвесь спектр кніжнай прадукцыі, выпушчанай у апошнія гады.

Гэта унікальныя энцыклапедычныя і даведачныя выданні, навуковыя, навукова-папулярныя, выданні па пытаннях тэхнікі, эканомікі, дзяржавы і права, медыцыны, творы класічнай і сучаснай мастацкай літаратуры беларускіх, рускіх і замежных пісьменнікаў, фотакнігі, альбомы, прадукцыя выяўленчага мастацтва. Экспазіцыя Беларускай кніжнай выставы-кірмашу, як і заўсёды, будзе вызначацца прадстаўнічым паказам дзіцячай вучэбнай, метадычнай і развіццёвай літаратуры – для дашкольнага навучання, пачатковай, сярэдняй і вышэйшай школы; кнігі па педагогіцы: энцыклапедыі, слоўнікі, даведнікі, падручнікі і вучэбныя дапаможнікі, геаграфічныя карты і атласы, іншыя друкаваныя выданні.

Найбольш поўна прадставяць выпушчаную прадукцыю гаспадары выстаўкі-кірмашу – беларускія кнігавыдаўцы. Асобны раздзел будзе прысвечаны кнігам-лаўрэатам 42-га Рэспубліканскага конкурсу "Мастацтва кніг" па выданнях 2001 года выпуску.

Разгорнутыя экспазіцыі рыхтуюць кнігавыдаўцы Расіі, Украіны. Яны прадэманструюць кніжныя навінкі сваіх выдавецтваў, многія з якіх спецыялізуюцца на выпуску дзіцячай і вучэбнай літаратуры. Удзельнікам і наведвальнікам кніжнага форуму будзе прадастаўлена таксама магчымасць пазнаёміцца з кніжнымі экспанатамі Германіі і Францыі.

У рамках выстаўкі-кірмашу адбудуцца розныя культурныя мерапрыемствы: прэзентацыі кніг, сустрэчы з аўтарамі, выдаўцамі, мастакамі, узнагароджанне мастакоў-ілюстратараў кніг – пераможцаў 6-га Рэспубліканскага конкурсу “Мастак і кніга”.

Арганізатары Беларускай кніжнай выстаўкі-кірмашу чакаюць мінчан і гасцей сталіцы ў поўнай упэўненасці, што тут, на галоўнай кніжнай пляцоўцы рэспублікі, кожны зможа знайсці добрую, карысную, патрэбную кнігу, атрымаць самую вычарпальную інфармацыю аб апошніх навінках кнігавыдання. Яны вельмі разлічваюць і на тое, што кірмаш збярэ вялікую дзіцячую аўдыторыю, што яе наведаюць вучні школ, каледжаў, гімназій са сваімі педагогамі, бацькамі, а таксама студэнты і выкладчыкі розных навучальных устаноў.

Дзівосны свет кніг адкрые дзверы 13-14 лютага 2002 г. – з 10.00 да 18.00, а 15 лютага – з 10.00 да 14.00.

І яшчэ: звяртаем увагу, што для арганізаваных груп вучняў, а таксама для дзяцей да 12 гадоў – уваход бясплатны.

Алена ШЫЦІК,
галоўны спецыяліст Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Сямейны клуб "Настаўніцкай газеты"

СЕМ Я

Бацькоўскі лікбез

Вучымся быць чалавекам

Адна з вечных загадак жыцця - ашаламляльная хуткасць і лёгкасць, з якою немаўля асвойвае гэты складаны і шматвар'янтны свет. Сапраўды, малечкі голы чалавечак, ледзь толькі нарадзіўшыся, павінен здзейсніць амаль Гераклаў подзвіг: навучыцца атрымліваць уражанні і ствараць з іх свой вобраз свету. Авалодаць хадзьбой і мовай. Развіць свядомасць...

Вучоныя даўно даследуюць таямнічыя працэсы развіцця псіхікі. У дзіцяці патрэба ва ўражаннях ад знешняга свету — проста агромністая. Зрокавыя, дотыкальныя і слыхавыя стымулы, нюансы стаўлення бацькоў да дзіцяці – выразныя фактары для развіцця мозгу. Але ўсе гэтыя знешнія ўздзеянні павінны супасці з пэўнымі фазамі развіцця мозгу. Калі ж штосьці ў гэтым працэсе [illegible] – здольнасці не змогуць развіцца належным чынам. *"Тое, як маленькі чалавек [illegible] праграмы"* (Вольф Зінгер, навуковы супрацоўнік Інстытута галаўнога мозгу ў Франкфурце). Гэтыя настройкі адбываюцца ў розны час – для кожнай функцыі нашай псіхікі існуе свой сензітыўны перыяд (так псіхолагі называюць час, найбольш спрыяльны для развіцця той ці іншай здольнасці). Давайце звернем ў гэтым артыкуле ўвагу на дзве з іх, першая з якіх вельмі важная для пачування чалавека сярод іншых людзей у соцыуме, другая – для далейшага навучання.

ВУЧЫМСЯ АДЧУВАЦЬ

Мы паяўляемся на свет па меншай меры з парай "гатовых" пачуццяў: "станоўчым" і "адмоўным" – задавальненнем і незадавальненнем. У наступныя месяцы рэпертуар эмоцый хутка павялічваецца. З цягам часу дзеці засвойваюць, што пачуцці не абавязкова супадаюць з іх праяўленнем: людзі могуць хаваць свае перажыванні. Так, дзеці часта адчуваюць, [illegible]

[illegible] мент. Дзеці, пакінутыя сваімі матулямі ў раддоме і накіраваныя пасля ў дзіцячыя дамы, і ў дарослым узросце пакутуюць ад пакінутасці і адзіноты нават у тым выпадку, калі іх усынавілі прыёмныя сем'і. Такія дзеці не ўмеюць распазнаваць пачуцці іншых людзей, цягнуцца да ўсіх, але [illegible]. Сіротам на самай справе цяжка будаваць трывалыя зносіны. [illegible] галаўнога мозгу, нейролаг Гары Чугані выявіў рэшткі "траўмы дзіцячага дома": у скроневых долях мозгу, якія звязаны з эмоцыямі, абмен рэчываў быў запаволены. [illegible]

Псіхолагі лічаць: паміж 8 і 18 месяцамі жыцця [illegible]

ВУЧЫМСЯ ГАВАРЫЦЬ

У паўтара года дзеці ўжо тупаюць за мячыкам, пяшчотна гладзяць плюшавага мішку, але яшчэ амаль нічога не могуць сказаць. Авалоданне мовай - фантастычны працэс, які знаходзіцца на мяжы з цудам. У лавіне гукаў (звычайная хуткасць мовы - 15 гукаў у секунду) яны выдзяляюць асобныя словы і сказы. Потым спасцігаюць сімвалічную мову: [illegible]

[illegible] Бо, у адрозненне ад дарослых, дзеці засвойваюць мову, не завучваючы правіл, [illegible]. У 1,5 года, калі ўжо засвоена недзе каля 50 слоў, пачынаецца самы сапраўдны "штурм", і ў 2 гады большасць дзяцей валодае ўжо 200 словамі, а ў 16 гадоў — 60 тысячамі!

Паралельна дзеці авалодваюць граматыкай, а пасля чатырох гадоў, засвоіўшы асноўныя моўныя канструкцыі, [illegible]. Але пачынаецца ўсё не са слоў, а з гукаў: для немаўляці, якому толькі 4 месяцы, "шчоўкаючыя" гукі афрыканскіх моў [illegible], шведскай з яе 18 галоснымі фанемамі [illegible]

[illegible]

ЦІ СТЫМУЛЯВАЦЬ ВУЧОБУ?

Бацькі часта гатовы на ўсё, абы іх дзіця атрымала ўсе неабходныя стымулы для развіцця. [illegible] Ужо згадваны Вольф Зінгер піша: *"Запіхванне ведаў у дзяцей — бессэнсоўна. Мозг сам ведае, якая інфармацыя яму патрабуецца для развіцця. [illegible]"*

[illegible]

Святлана СУБОЦІНА.

Лёсы людскія

А жыццё доўгае...

Ужо шмат гадоў у школьнай праграме няма прадмета "Этыка і псіхалогія сямейных адносін". Але час ад часу я згадваю ўрокі, якія былі незвычайна цікавымі, якія прыносілі і шмат радасці.

[illegible]

Нядаўна мяне запрасілі на "чай". [illegible]

[illegible]

Аляксандра САБАЛЕЎСКАЯ.

Працяг размовы

А мне шкада Юлю

Старонка "Сямейнага клуба", што час ад часу паяўляецца ў "НГ", упэўнены, нікога з нас, чытачоў, не пакідае абыякавым, бо яна - ад жыцця, яна зацікаўлівае, хвалюе, выклікае на развагі і нават спрэчкі. Не выключэнне і матэрыялы ў 4-ым нумары ад 15 студзеня. Кожны з іх мае сваё рацыянальнае зерне, напісаны шчыра.

Мне, былому настаўніку , дырэктару, хочацца выказаць меркаванне па артыкулу паважанай Ірыны Іванаўны Кулікоўскіх: ён зацікавіў і назвай ("Цана дзявочых слёз"), і зместам...

Слёзы чалавечыя, а тут яшчэ і дзявочыя, заўсёды хвалююць, хоць бываюць і розныя: ад радасці і ад бяды. Тут жа – аповед пра слёзы ад крыўды, ды яшчэ пятнаццацігадовай дзяўчынкі, якую глыбока і без жалю абразілі родныя бацькі. Толькі на імгненне паставіць бы сябе на яе месца. Дапусцім спачатку, што то была проста звычайная сустрэча з хлопчыкам–аднакласнікам – гэта адно. А калі ў Юлі нарадзілася тое пачуццё, мацней якога ў жыцці не бывае, якога ніхто спакойна не абышоў і ад якога ніхто не адгарадзіўся, імя якога каханне? Нездарма ж аб ім пісалі паэты і пісьменнікі ў розныя эпохі і ў розных краінах. Успомнім толькі Джульету, дарэчы, аднагодку нашай гераіні. Але ж Юля жыве ў іншы час. І колькі тых спакусаў і спакуснікаў, каб крануць струны яе трапяткога сэрца: нахабна глядзяць "крутыя", што ідуць на ўсё дзеля "спартыўнага інтарэсу"... Дэтэктывы з кніг і "відзікаў"... Яны не засцерагаюць, не папярэджваюць, а наводзяць на розныя думкі... Хіба зберажэшся, выкінеш за акенца? Вось і павінны быць у цябе, Юля, абаронцы – твае родныя бацькі. А яны, што справаджвалі цябе да бабулі, каб пазбегнуць сваіх цяжкасцей, чым адлучалі ад сябе, у выніку прагледзелі і перамены ў жыцці, прагледзелі, што іх донька ўжо не дзіцё, а на парозе дарослацці. Хіба не яны, самыя родныя, блізкія, павінны былі прыкмеціць, што табе ўжо і дрэнна спіцца, і мроіцца, і чагосьці не хапае. А падстаў для размоў на інтымную тэму было нямала. Вось і ўзнік той бар'ер, і дзяўчынка засталася сам–насам са сваім пачуццём... Бацькі ж схапіліся за самае горшае, з таго, што было магчыма зрабіць, чым выказалі сваё бяссілле. Адсюль і слёзы, ды самыя горкія, салёныя... І мне шкада Юлю.

Але ж звярніцеся, паважаныя быцькі, да сваёй роднай, магчыма, адзінай, а таму дарагой, са словам чулым, папрасіце прабачэння. Прыхініце яе да сябе. Ты, маці, слязьмі абмый сваю памылку. Толькі блізкасць да Юлі, шчырасць могуць засцерагчы дзяўчыну ад няпростых сітуацый у жыцці. І хіба не шкада вам застацца ля яе чужымі? Напісаў гэтыя словы і задумаўся, бо ўспомніў, колькі было выпадкаў, падобных да гэтага...

Завітала неяк у кабінет дырэктара маці з дачкой – абое ўсхваляваныя, заплаканыя...

– І што загадаеце з ёй рабіць? – запытала злосна жанчына. – Пасекчы яе на часткі або ў палонку?

– Ненавіджу! – выдыхнула дзяўчына–дзевяцікласніца. – А Паўла кахаю і кахаць буду!..

– Во нягодніца, – нечакана шчыра, ужо па–іншаму расплакалася маці, бо толькі, здавалася, цяпер зразумела пачуццё дачкі... І пайшла з кабінета хоць і ў слязах, але ўжо па–іншаму...

Другім разам у кабінеце зноў маці...

– Дапамажыце, закахалася мая Алёнка, а той – ні–ні, толькі слёзы...

Я ведаў Алега: спартсмен, лідэр класа, але ж "хварэў" няўвагай да дзяўчыны – прыйшлося паразмаўляць. Прайшлі гады. Пры сустрэчы радасна ўсміхаюцца, відно – шчаслівыя... Аднойчы шчыра выказаўся Алег:

– Верная, адзіная, любімая, і вам дзякуй...

Каханне, што нарадзілася са школьнай парты, лічу, заўсёды трывалае, бо людзі ведаюць адзін аднаго.

– Што ж, – запытае нехта з чытачоў, – даваць ім зялёную вуліцу, свабоду кахання? Няхай бадзяюцца познімі вечарамі, а нам чакаць, хваляваца, глядзець у акно?

– Не тое, – адказваю. І хочацца некалькі слоў дадаць пра сучасную сям'ю. Змянілася яна і колькасна (адно–два дзіцяці), і па ўзросту (пamаладзела). Змяніліся і функцыі яе членаў. Галоўную ролю вядзе або маці–жанчына, або, прабачце, тая цешча, што яшчэ ўсясільная, рухавая і вопытная. Я не супраць: няхай дапамагае, а не падмяняе. Дачушку шкадуе, а зяць ужо збоку... Калі ж народзіцца дзіця, то ўлада поўнасцю пераходзіць да яе, чаму і рады "творцы" новай сям'і, а яе няма. Дзе той бацька–гаспадар, строгі, разважлівы – прыклад для пераймання? А дзеці купаюцца ў начоўках любові, турбот і ласкі бабулі. І так да школы. А ў выніку? Тое, што так складна пачыналася, абярнулася другім бокам: родная не зведала мацярынства, не аддала пяшчоты дачушцы, а бацька ні прыгарнуў, ні ўзвысіў голасу... паспрабаваў бы толькі!? І "Юлькі" былі толькі бяздушнымі лялькамі, бо без бацькоў... А дзе тая субардынацыя? Не лавіце мяне на слове: я не за Дамастрой, але галавой сям'і павінен быць бацька – строгі, патрабавальны, а не "заігнараваны", як часцяком здараецца. І гэта пачатак усіх пачаткаў – якіх? – вядома...

І зноў я да той сям'і, дзе выхоўвалася Юля. Шкада яе, але не было б таго, што здарылася, каб яна жыла з роднай маці, а не з бабуляй, як бы цяжка ні было. Завязаўся б той кожначасны і кожнадзённы дыялог аб жыцці, яго радасцях і турботах – з'явіліся б і ўзаемаразуменне, і давер, і павага ды любоў.

Бацькі б Юлі сказалі: "Усё прыйдзе, донька, у свой час да таго, хто ўмее чакаць". І яна б зразумела. А мне шкада Юлю.

Уладзімір КАРАЛЬКОЎ,
ветэран педагагічнай працы.

Вопыт

Што такое сямейная дыпламатыя?

Кожны з нас нарадзіўся і жыве ў сям'і, а значыць кожны дзень бярэ ўрокі "сямейнай навукі", асвойваючы ролю сына або дачкі, унука, пляменніка, сястры, цёткі... Цяпер нашы вучні - выхаванцы гэтай жыццёвай школы, хаця часткова ўжо і выхавальнікі, калі ў іх ёсць малодшыя браты і сёстры. Але прыйдзе дзень, калі яны стануць у ёй старшымі выхавальнікамі. З якой адзнакай здадуць яны свой экзамен на званне мужа або жонкі, маці або бацькі, гаспадара сям'і, ахоўніцы дамашняга ачага?

Для поўнага адказу на гэтыя і іншыя жыццёва важныя пытанні ў нас у інтэрнаце вось ужо чацвёрты год існуе клуб узаемін "На парозе сям'і".

Задача клуба – аказанне дапамогі падлеткам у падрыхтоўцы да будучага сямейнага жыцця. Сёння чалавеку, які стварае сям'ю, трэба валодаць ведамі з самых розных галін чалавечага быцця. Бо, акрамя этычных і псіхалагічных ведаў, добраму сем'яніну не абысціся без эканамічных, сексалагічных, медыцынскіх, гаспадарчых навыкаў.

Першыя пасяджэнні нашага клуба былі прысвечаны адказу на пытанне "Які ты ёсць?". Для гэтага быў праведзены круглы стол "Гледзячыся, як у люстэрка, у іншага чалавека", дзе абмяркоўваліся такія пытанні: "Чаго я хачу? Што я магу, які мой характар, што я павінен? Я – сем "Я".

Сямейнае жыццё – гэта нястомная праца над сабой. І чым раней такая праца пачнецца, тым больш паспяховай яна будзе, бо пазбавіцца ад непрыемных рыс характару значна прасцей у пятнаццаць гадоў, чым у дваццаць пяць.

У сямейным жыцці не абысціся без душэўнай далікатнасці, тактоўнасці. Таму ўжо цяпер мы імкнемся выхаваць у нашых навучэнцаў некаторыя навыкі сямейнай дыпламатыі. Для дасягнення гэтай мэты праводзяцца гутаркі "Якімі павінны быць бацькі", "Паслухаем дзяцей", "Мікраклімат сям'і", дыспут "Сакрэт шчаслівай сям'і", на якія запрашаюцца бацькі.

Шчаслівае сямейнае жыццё патрабуе вялікай творчасці. У чым жа яна, гэтая сямейная творчасць? Шмат у чым! Ва ўменні падтрымліваць старыя і ствараць новыя традыцыі, у звычцы самую простую працу па гаспадарцы выконваць з жаданнем і весела і яшчэ шмат у чым.

Сям'я – не дар лёсу, яна не можа стаць шчаслівай па ўзмаху чарадзейнай палачкі, яна – плён сумесных намаганняў, няспынных стараннеў. І вельмі хочацца спадзявацца, што тыя веды і ўменні, якія атрымліваюць нашы навучэнцы ў рамках работы клуба ўзаемін "На парозе сям'і", спатрэбяцца ў іх будучым сямейным жыцці.

Валянціна СМЯХОВІЧ,
кіраўнік клуба "На парозе сям'і",
выхавальнік інтэрната Кобрынскага
прафесійна-тэхнічнага вучылішча №153.

Выхаванне і... пакаранне,

або Чаму бацькі забылі, пра што марылі ў дзяцінстве?

Школьная раніца ў дзяцей, якія вучацца ў падрыхтоўчым класе 98-й сталічнай школы, - гэткая ж нудная і мітуслівая, як некалі ў садку. Штаны ў хлапчукоў чапляюцца за амаль нябачныя абцасы, а косы ў дзяўчынак маюць уласцівасць расплятацца ў момант развітання з бацькамі, якія нервова рвуцца на працу, - усё паўтараецца. Кожны дзень...

А далей пачынаецца барацьба за веды. Інакш працэс іх атрымання назваць нельга, таму што настаўніца Наталля Шынкарык у літаральным сэнсе змагаецца з няўважлівасцю і першымі прыкметамі ляноты, што, як вясенні лісток, прабіваецца ў яе выхаванцаў. Сказаць, што вучоба ў саміх малых праходзіць мірна, значыць схлусіць. Пасля шматгадовага ўзгадоўвання ў цяплічных кватэрных умовах многія з іх не разумеюць, напрыклад, навошта вучыцца лічыць, калі гэта добра робяць таты і мамы...

Прыкладна такое ўражанне не застаецца ад наведання падрыхтоўчага класа любой пачатковай школы: пытанняў у дзяцей больш, чым адказаў у дарослых. Яшчэ больш праблем узнікае пасля таго, як першыя – правільныя – веды акуратна ўкладзены ў свядомасць дзяцей. Пасля гэтага дзеці з'едліва згадваюць, што "дома бацькі ўсё робяць зусім інакш. Што, іх у школе не вучылі? А яшчэ выхоўваюць..."

Як высветлілася, горшлепш, але сапраўды выхоўваюць. Я правёў сярод вучняў падрыхтоўчага класа амаль ананімнае міні–апытанне і даведаўся, што бацькі сваю кантралюючую функцыю выконваюць спраўна. І чамусьці больш забараняюць, чым дазваляюць: напрыклад, зімой часта гуляць на вуліцы, прыводзіць у госці сяброўак і сяброў, доўга глядзець тэлевізар, фарбавацца ў школу (дзяўчынкам), гуляць перад сном і есці шмат салодкага. У адзін голас Мара, Арцём, Яна і Маша заявілі, што яны катэгарычна супраць "біцця па попе" за свавольства – лепш у кут. Зрэшты, і гэта, як яны лічаць, не самы правільны метад выхавання. Няхай толькі "не падымуць на ранішнія мульцікі!" – вось гэта пакаранне.

Затое ўсе дзеці ідуць у школу з задавальненнем. Пакуль, напэўна, не столькі за ведамі, колькі за ўзаемінамі, да сяброў і сяброўак. Зрэшты, Арцёму "падабаюцца кніжкі, настаўніца і школьная дошка". Яна любіць маляваць, затое зусім не хоча чытаць буквар: "Там складаныя пытанні, і я не магу на іх адказаць..."

– Было б добра, калі б у школьным двары стаялі арэлі, – марыць Андрэй. – А то на перапынку даводзіцца рабіць тое ж, што ўвечары прымушаюць рабіць бацькі – пісаць. Ні пагуляць...

Аднак нават у такой строгай школьнай атмасферы дзеці прыдумваюць нечаканыя сітуацыі – і гуляюць. Падаросламу, з наборам усіх адпаведных атрыбутаў. Напрыклад, у "рэстаран": збіраюць на агульны стол цукеркі, піражныя, яблыкі, сокі і бутэрброды, акуратна укладзеныя бацькамі, і пакуль падмацоўваюцца, няспешна гутараць. Яны ўсе – у "палоне" ўвагі, якой ім так часта не хапае дома. Размова важная – пра новыя мультфільмы, снегапад на вуліцы, затрыманую тату зарплату і нават пра нейкі "саюз Пуціна з Лукашэнкам". А калі ўсё з'едзена і мірная размова заходзіць у тупік, хлапчукі–непаседы пачынаюць сваю гульню, без правілаў і тлумачэнняў – у "тэрарызм"...

Гэтыя гульні – пакуль дзіцячыя. Але як сябе ў іх паводзіць, малыя ведаюць не па чутках – кожны ж дзень глядзяць тэлевізар. Ён і прыносіць новыя ідэі. Пакуль, праўда, ім цяжка адрозніць прафесію прэзідэнта ад банкіра, але некаторыя ўжо ўпэўнена заяўляюць пра сваю будучыню: у пашане ўрачы, цырульнікі, выхавальнікі. Ёсць ахвотнікі стаць канструктарам ці "дырэктарам якой–небудзь працы". Прычым усе дзеці, незалежна адзін ад аднаго, заявілі, што яны могуць прыступіць да яе нават заўтра. Бо яны ж – дарослыя: умеюць "перакульвацца на кольцах", "трымаць ногі ўверх", ведаюць, што "шмат салодкага шкодна для зубоў" і наогул, "таму што ўжо не ляжу ў калясцы".

Многія таты і мамы гэтага не заўважылі. Яны працягваюць вучыць элементарнаму, пераконваючы сваё мілае стварэнне ў амаль армейскай мудрасці – бацькі заўсёды маюць рацыю. А сыны і дочкі ўжо ідуць на крок наперадзе...

...Сапраўды, непрыкметна надыходзіць той час, калі дзеці вырастаюць з кароткіх штонікаў, а дарослыя забываюць, пра што марылі ў дзяцінстве...

Ігар КАНДРАЛЬ.
Фота аўтара.

Узаеміны

"Ты ў мяне самы разумны..."

Што замінае людзям адчуваць сябе шчаслівымі ў сям'і? Гэтае пытанне неаднаразова задавалі сабе псіхолагі і сацыёлагі і, у рэшце рэшт, прыйшлі да высновы, што перш за ўсё - неналаджанасць узаемаадносін. Усе астатнія прычыны (матэрыяльнае становішча, неадпаведнасць адукацыйнага і сацыяльнага ўзроўняў мужа і жонкі) - недзе нават не на другім, а на трэцім ці чацвёртым месцы.

Дзесяць выразаў кахання

У кожнай сям'і сітуацыі, словы, стыль паводзін, якія вядуць да канфлікту, — розныя, але пры гэтым ёсць у іх і нешта агульнае. Псіхолагі, напрыклад, вылучылі 10 пажаданых і 10 забароненых выразаў для ўнутрысямейных стасункаў.

Выразы, якія вядуць непасрэдна да канфліктнай сітуацыі, гэта:

"Я тысячу разоў табе казала, што..."

"Колькі разоў трэба паўтараць..."

"Няўжо табе цяжка запомніць, што..."

"Ты стаў такім (грубым, нудным, няўважлівым)"

"Што ты да мяне прычапіўся..."

"Ты таксама такі ж, як і твае бацькі ..."

Можна арганізаваць дома своеасаблівую псіхалагічную гульню – фіксаваць, хто з вас на працягу дня і колькі разоў вымавіў падобныя фразы, і "караць" вінаватага. У такой жартаўлівай форме можна паступова адвучыцца ўжываць "выбухова-небяспечныя" выразы.

А вось іншая шкала выказванняў, якія, як правіла, вельмі падабаюцца другой палове:

"Ты ў мяне самы разумны..."

"Ты ў мяне самая прыгожая..."

"З табою так лёгка..."

"Я нікому так не веру, як табе..."

"У мяне няма нікога бліжэй за цябе..."

"Ты ў мяне малайчына..."

"Як я табе ўдзячная..."

Здавалася б, усё так проста, але як цяжка нам парою "выціснуць" з сябе словы, якія будуць прыемнымі іншаму чалавеку.

Складанасць сямейных канфліктаў заключаецца яшчэ і ў тым, што муж і жонка прывыклі ўспрымаць адзін аднаго не аб'ектыўна, а ў свеце пэўнай установкі, якая не заўсёды бывае правільнай. Такія трапныя гумарысты як англічане нават прыдумалі своеасаблівы псіхалагічны жарт, у якім паказваецца рэакцыя мужа на словы жонкі да жаніцьбы і пасля:

– Што новенькага на службе? (**Да:** *"Яна праявіла цікавасць да маёй работы!"* **Пасля:** *"Як яна пранюхала пра Кэтрын?"*)

– Мне падабаецца твой прыяцель. (**Да:** *"Ёй па сэрцу мае сябры!"* **Пасля:** *"Цікава, што яна знайшла ў гэтым балване?"*)

– Ты, напэўна, прытаміўся, мілы... (**Да:** *"Якая тактоўнасць! Якое разуменне!"* **Пасля:** *"Заўважыла мае мяшкі пад вачыма. Сама, нябось, таксама не маладзее!"*)

– Ты цудоўны танцор! (**Да:** *"Яна такая добрая, што не гаворыць праўды. Любімая!"* **Пасля:** *"Манюка! Ведае ж, што танчу як бегемот..."*)

– Ці не хочаш кавы? (**Да:** *"Якраз тое, што мне трэба!"* **Пасля:** *"А што-небудзь прыгатаваць ёй, бачыце, не хочацца!"*)

– Я кахаю цябе! (**Да:** *"Ура!!!"* **Пасля:** *"Няўжо яна не бачыць, як моцна я стаміўся!?"*)

– Не забудзь апрануць паліто, любы! (**Да:** *"Яна хвалюецца за мяне".* **Пасля:** *"Бурчы, бурчы..."*)

Паверх бар'ераў

Дзеці вельмі чуйна ўлоўліваюць агульны тон узаемаадносін у сям'і. Яны могуць не разумець "дарослых" вышыняў ва ўзаемаадносінах, але вельмі добра адчуваюць эмацыянальны дыскамфорт, калі ён пасяліўся ў сям'і. Таму бацькі павінны імкнуцца да таго, каб эмацыянальна берагчы сваё дзіця. А для гэтага псіхолагі раяць наступнае:

– дзіця не павінна бачыць, як бацькі сварацца;

– не зацягвайце сварак, бо гэта стварае той самы эмацыянальны дыскамфорт, перад якім дзіцячая псіхіка безабаронная;

– калі сварка пачалася, ні ў якім разе не ўцягвайце ў яе дзіця ў якасці арбітра альбо сведкі;

– пад "гарачую руку" нельга фарміраваць у дзіцяці дрэннае ўяўленне аб сваёй другой палове, напрыклад: "Вось, палюбуйся, Саша, які ў цябе бацька...";

– умейце своечасова паставіць кропку і авалодаць сабою, памятайце, што вы можаце хутка астыць і памірыцца, а ваша дзіця яшчэ доўга будзе перажываць і хвалявацца.

Даследаванні сведчаць, што нашы дзеці адчуваюць пэўны голад непасрэдных стасункаў з бацькамі, якіх не заменяць ні тэлевізар, ні камп'ютэр, ні музыка, ні сябры. Гэта адбываецца і з-за паскоранага рытму нашага жыцця, і з-за вялізнай плыні інфармацыі, работы, хатніх клопатаў, а яшчэ – з-за разнастайных псіхалагічных бар'ераў.

Вось найбольш тыповыя з іх:

Бар'ер "занятасці". Бацькі заняты чым заўгодна: работай, самі сабой, сваімі хобі – толькі не дзіцем. Гэты бар'ер можа ўзнікнуць у любы перыяд, але на любым этапе развіцця дзіцяці ён вельмі адмоўна адбіваецца на ім. Ва ўзросце да 6 гадоў дзіця, якім не займаюцца бацькі, характарызуецца затрымкай эмацыянальнага развіцця. У падлеткавым узросце ад бацькоў "хаваюцца" важнейшыя змяненні, якія адбываюцца ў асобе дзіцяці. Урэшце рэшт бацькі і дзеці пачынаюць жыць розным жыццём.

Бар'ер "дарослацці". У гэтым выпадку зразумець уласных дзяцей бацькам замінае іх узрост, так званая "вышыня дарослацці". І вось ужо тое, што для дзіцяці іншым разам складае сэнс жыцця, даросламу здаецца не вартай увагі драбязой. І адсюль – горкае адчуванне ў дзіцяці, што яго не разумеюць, і недавер да бацькоў.

Бар'ер "старога стэрэатыпу". Гэта бывае нярэдка: бацькі быццам бы не бачаць і не адчуваюць таго, што іх дзіця расце і мяняецца пры гэтым. Многім уласцівы такі своеасаблівы аптычны падман: успрыманне свайго дзіцяці як маленькага неразумніка. Бацькі не ў стане змяніць пазіцыю адносін "па вертыкалі" на адносіны "па гарызанталі", і адсюль – непаразуменне, раздражнёнасць, канфлікты. Асабліва гэта шкодна ў момант выбару дзецьмі прафесіі. Таму бацькам варта было б час ад часу аналізаваць, ці не глядзяць яны на сваё дзіця "былым поглядам" – і абавязкова карэкціраваць сваю пазіцыю ў адпаведнасці з узростам і асаблівасцямі характару свайго сына альбо дачкі. Трэба толькі памятаць, што пераадольваецца гэты бар'ер звычайна з вялікімі цяжкасцямі.

Бар'ер "выхаваўчых традыцый". Бацькі часцяком дубліруюць (парою нават падсвядома) педагагічнае ўздзеянне сваіх уласных бацькоў, не ўлічваючы таго, што мяняюцца час, культурная сітуацыя, сістэма патрэбнасцей дзяцей. Генеральны шлях тут адзін – павышэнне сваёй педагагічнай культуры.

Уплыў узаемаадносін бацькоў і дзяцей на ўсю сістэму сямейных адносін - магутны. Мадэлі адносін да дзіцяці часта выступаюць у якасці прыкладу для арганізацыі яго стасункаў з іншымі людзьмі. Нярэдка яны капіруюцца і такім чынам уплываюць на ўсё яго далейшае жыццё.

Святлана СУБОЦІНА.

Жадаеце атрымаць веды ў Іспаніі?..

За апошнюю чвэрць стагоддзя гэтая краіна прайшла шлях, на які іншым патрабаваўся куды большы час. Калі яшчэ ў 1974 годзе Іспанія была ледзь не самай беднай краінай Еўропы з дыктатарскім рэжымам, то ў новае тысячагоддзе яна ўступіла паўнапраўным сябрам Еўрапейскага саюза з высокаразвітай эканомікай і трывалай дэмакратыяй. Найпрыгажэйшыя краявіды, цёплае мора, магчымасць дакрануцца да багацейшай гісторыка-культурнай спадчыны зрабілі краіну сапраўднай турысцкай мекай (штогод Іспанію наведвае больш за 60 мільёнаў чалавек). Многія еўрапейцы (у тым ліку з СНД і Балтыі) імкнуцца туды не толькі адпачыць, а і вучыцца ў мясцовых школах і універсітэтах. Гэтаму спрыяюць як дастаткова высокі ўзровень адукацыі, так і тое, што іспанская мова з'яўляецца адной з самых распаўсюджаных у свеце. Сёння прадстаўляем чытачам "Настаўніцкай газеты" агляд сістэмы адукацыі гэтай краіны.

Зусім нядаўна, на працягу 1996–2000 гадоў, у Іспаніі была праведзена рэформа адукацыйнай сістэмы. У асноўным яна закранула пачатковую і сярэднюю школу. Што ж датычыцца вышэйшай адукацыі, то трэба мець на ўвазе, што кожная ВНУ ў краіне з'яўляецца ў значнай ступені аўтаномнай і мае права ўносіць свае (часам вельмі істотныя) змены ў праграмы і планы навучання.

На сённяшні дзень першым этапам адукацыйнай сістэмы з'яўляецца дзіцячая адукацыя (Educacion Infantil). Яна падзяляецца на два цыклы: першы – да 3-х гадоў і другі – з 3 да 6 гадоў і з'яўляецца неабавязковай. Пачатковая адукацыя (Educacion Primaria) пачынаецца з 6-гадовага ўзросту і падзяляецца на 3 цыклы (кожны па 2 гады). Гэтая адукацыя абавязковая для ўсіх і дае асновы ведаў па ўсіх прадметах.

Сярэдняя абавязковая адукацыя (Educacion Secundaria Obligatoria) таксама падзяляецца на некалькі этапаў. Першы ахоплівае ўзрост 12–14 гадоў, другі – 14–16 гадоў і з'яўляецца апошнім звяном у базавай культурнай, сацыяльнай і тэхнічнай падрыхтоўцы.

У праграму сярэдняй школы ўваходзяць абавязковыя прадметы, такія, як іспанская мова і літаратура, замежныя мовы, уводзіны ў лацінскую мову; спецыяльныя (навучанне ажыццяўляецца па выбары) – матэматыка, фізіка, хімія, геаграфія, гісторыя, філасофія, маляванне, этыка і інш.

Пасля завяршэння сярэдняй адукацыі ў навучэнца ёсць магчымасць альбо вучыцца далей на атрыманне ступені бакалаўра, альбо працягваць адукацыю ў сярэдняй навучальнай установе і атрымаць прафесійную падрыхтоўку. Можна і проста скончыць сваю адукацыю (без ступеняў і прафесій), але шансаў знайсці добрую працу ў такім выпадку няшмат.

Сістэма прафесійна-тэхнічнай падрыхтоўкі ўключае 3-гадовыя прафесійна-тэхнічныя школы і прафесійна-тэхнічныя аддзяленні сярэдніх школ, што рыхтуюць у асноўным рабочых для прамысловасці. На іх базе працуюць 3–4-гадовыя прафесійна-тэхнічныя і камерцыйныя школы, дзе ажыццяўляецца падрыхтоўка спецыялістаў сярэдняй адукацыі з правам паступлення на другую ступень універсітэта альбо ў вышэйшую тэхнічную школу.

Для таго каб паступіць ва універсітэт, неабходна спачатку прайсці бакалаўрыят, які ахоплівае 2 курсы (як правіла, прадастаўляецца магчымасць падрыхтоўкі для паступлення ва універсітэт па прадметах гуманітарнага і сацыяльнага цыклаў). Трэба таксама мець на ўвазе, што ў некаторых універсітэтах недастаткова падобнай двухгадовай падрыхтоўкі, і неабходна прайсці дадатковыя гадавыя курсы (COU) – аналаг нашых падрыхтоўчых курсаў пры універсітэтах. Яны арыентаваны на паступленне ў канкрэтную ВНУ па канкрэтнай спецыяльнасці. Звычайна COU неабходны для паступлення на медыцынскія і матэматычныя факультэты.

Першыя іспанскія вышэйшыя навучальныя ўстановы былі заснаваны ў далёкім сярэднявеччы. З буйнейшых, што дзейнічаюць і ў нашы дні, адзначым універсітэты Мадрыда (заснаваны ў 1508 г.), Валенсіі (1510), Севільі (1502), Вальядаліда (1346), Гранады (1526). Сёння ў краіне больш як 30 універсітэтаў, з якіх каля 20 – дзяржаўныя. Ёсць дзве каталіцкія ВНУ – Саламанскі універсітэт і універсітэт Опус Дэі (у г. Сантандэр).

Праграмы вышэйшай адукацыі разлічаны на 3 цыклы: 1-ы – трохгадовы курс па фундаментальных навуках, выпускнікі якога атрымліваюць дыплом спецыяліста сярэдняга звяна, што дае права працягваць адукацыю; 2-і – двухгадовы, які дае прафесійны дыплом; 3-і (дактарантура), тэрмін навучання на якім складае таксама два гады.

Вучэбны год у вышэйшых навучальных установах доўжыцца з кастрычніка па ліпень. У склад іспанскіх універсітэтаў уваходзяць 4 тыпы вучэбных падраздзяленняў. Першы – універсітэцкія факультэты (facultades universitarias), дзе вывучаюцца гуманітарныя тэарэтычныя дысцыпліны. Навучанне тут ахоплівае ўсе 3 цыклы вышэйшай адукацыі. Вышэйшыя тэхнічныя вучылішчы (escuelas tecnicas superiores) маюць тэхнічную арыентацыю і прапануюць таксама трохцыклавую вышэйшую адукацыю. Універсітэцкія школы (escuelas universitarias) маюць пэўную прафесійную арыентацыю і здольны давесці студэнта толькі да першай ступені вышэйшай адукацыі. Універсітэцкія каледжы (colegios universitarias), таксама як і школы, ажыццяўляюць адукацыю толькі па праграмах першага ўзроўню. Гэтыя праграмы, звычайна, аналагічныя традыцыйным універсітэцкім і не даюць прафесійнай арыентацыі.

Перад паступленнем неабходна пацвердзіць школьны атэстат. Вызначэнне эквівалентнасці замежных дыпломаў знаходзіцца ў веданні іспанскага Міністэрства адукацыі. Таму для атрымання допуску на здачу ўступнага экзамену неабходна накіраваць адпаведны запыт у Міністэрства і атрымаць станоўчы адказ.

Уступны экзамен ва універсітэты комплексны, называецца "selectividad" і ўключае ў сябе як абавязковыя, так і прадметы на выбар, у залежнасці ад профілю ВНУ – гуманітарнай альбо тэхнічнай накіраванасці, а таксама комплексную частку па іспанскай мове (некалькі спецыяльна падабраных заданняў, у асноўным для замежных абітурыентаў). У выпадку, калі абітурыент мае дыплом аб здачы моўнага экзамену DELE (Diploma de Espanol como Lengua Extranjera /Іспанская мова як замежная), то пры паступленні ва універсітэт ён можа быць вызвалены ад здачы моўнай часткі. Тым замежнікам, хто хоча трапіць у ВНУ, трэба прадэманстраваць дастаткова высокі ўзровень валодання іспанскай мовай. У адваротным выпадку разлічваць на станоўчы вынік не даводзіцца. Каб дапамагчы у гэтым плане, некаторыя іспанскія універсітэты практыкуюць моўныя курсы для абітурыентаў з замежных краін. Таму ж, хто пераводзіцца з айчыннай ВНУ ў іспанскую, моўны экзамен здаваць не абавязкова, дастаткова пацвердзіць прадметы па сістэме "creditos".

Атрымаць стыпендыі ў Іспаніі практычна нерэальна, ВНУ там амаль што ніколі не аплачваюць навучанне замежных студэнтаў. Кошт жа навучання ў дзяржаўнай вышэйшай навучальнай установе – 700 –1000 долараў ЗША ў год, у прыватнай дзвядзецца выкласці ад 3000 да 10000 долараў у год. У дзяржаўным універсітэце, як правіла, кошт навучання ўключае ў сябе заняткі, карыстанне універсітэцкай бібліятэкай (за невялікую плату выдаецца чытацкі білет), камп'ютэрамі, лінгафоннымі кабінетамі, лабараторыямі, падручнікамі і вучэбнымі дапаможнікамі. Аплачваць давядзецца, калі гэта неабходна, дадатковыя заняткі па іспанскай. Групавыя заняткі нашмат танней за індывідуальныя. Кошт гадзіны індывідуальнага ўрока прыкладна 17–20 долараў.

Выдаткі на харчаванне невялікія – у Іспаніі, у параўнанні з іншымі краінамі Заходняй Еўропы, ежа каштуе дастаткова танна. Абед (зразумела, не шыкоўны) у рэстаране сярэдняга ўзроўню будзе каштаваць дзесьці 7–12 долараў, калі харчавацца з купленага ў крамах – будзе яшчэ танней.

Таксама параўнальна недарагое і пражыванне. Калі здымаць кватэру ў буйных гарадах, напрыклад, Мадрыдзе ці Барселоне, гэта абыйдзецца ў 350–400 долараў, у гарадах Саламанка або Авіль – дзесьці 200–300 долараў у месяц.

У Іспаніі існуе свая ўласная сістэма кваліфікацыйных ступеняў, эквівалентная агульнаеўрапейскім – бакалаўру, магістру і доктару. Ступені бакалаўра раўназначныя 3 асноўныя ступені, якія атрымліваюць студэнты пасля завяршэння 1-га цыкла навучання:

"Arguitecto Tecnico" – ступень, якая прысуджаецца студэнтам, што навучаюцца толькі ў галіне архітэктуры;

"Ingeniero Tecnico" – ступень, якую атрымліваюць студэнты тэхнічных спецыяльнасцей;

"Diplomado" прысвойваецца студэнтам, што вучацца на ўсіх астатніх накірунках.

Ступені магістра адпавядае кваліфікацыя, якую можна атрымаць пасля заканчэння 2-га цыкла навучання. У залежнасці ад накірунку гэта можа быць:

Архітэктар ("Arcuitechto")
Інжынер ("Ingeniero Superior")
Ліцэнзіят ("Licenciado")

Ступені магістра-даследчыка ў Іспаніі звычайна адпавядаюць пэўныя (у залежнасці ад тэматыкі) кваліфікацыі – "Master", "Diplomado", "Experto" і г. д. Яны прысвойваюцца пасля завяршэння трэцяга цыкла навучання і вызначаюцца універсітэтам, які арганізаваў гэты курс.

Ступень доктара ("Doctor") у Іспаніі такая ж, як і ў большасці еўрапейскіх краін. Яе можна атрымаць, прайшоўшы трэці цыкл вышэйшай адукацыі. Для гэтага пасля двухгадовага навучання саіскальніку неабходна прадставіць падрыхтаваную дысертацыю на разгляд вучонага савета.

Тым, хто вырашыў ехаць на вучобу, патрэбна таксама ведаць некаторыя асаблівасці і ўмовы, неабходныя для атрымання дазволу на ўезд у краіну.

Іспанскае пасольства (у Маскве) патрабуе, каб усе дакументы падаваў непасрэдна той, хто хоча атрымаць візу. Колькасць дакументаў і сам працэс атрымання візы залежаць ад тэрміну вучобы.

Калі тэрмін менш за 30 дзён, то выдаецца турыстычная віза з правам на вучобу. Гэтая віза пасля тэрміну заканчэння яе дзеяння абавязвае вярнуцца на радзіму.

Кароткатэрміновая студэнцкая віза выдаецца ў выпадку, калі тэрмін знаходжання ў Іспаніі менш за 90 дзён; доўгатэрміновая студэнцкая віза выдаецца, калі планы вучыцца куды больш сур'ёзныя. У любым выпадку для атрымання кароткатэрміновай альбо доўгатэрміновай студэнцкай візы абавязкова патрабуецца запрашэнне ад вучэбнага цэнтра, складзенае ў адпаведнасці з устаноўленай формай, пацвярджэнне аб залічэнні на курс з указаннем тыпу пражывання і курса. Тым жа, хто хоча прадоўжыць навучанне ў Іспаніі, акрамя асноўнага пакета дакументаў неабходна таксама медыцынская даведка, даведка аб адсутнасці судзімасці і дакументы аб аплаце курса.

Першапачаткова выдаецца віза на ўезд у Іспанію, якая сапраўдная на працягу 3-х месяцаў. За гэты час студэнту неабходна падаць дакументы на від на жыхарства. У гэтым выпадку від на жыхарства прадаўжаецца на ўвесь тэрмін заняткаў.

Як ужо было сказана вышэй, адной з асноўных умоў для паступлення ў іспанскую ВНУ з'яўляецца добрае валоданне іспанскай мовай, якое павінна быць пацверджана дакументальна, г.зн. вынікамі адпаведнага экзамену. Для таго каб не падвяргаць сабе рызыцы пры здачы моўных заданняў непасрэдна ў ВНУ, можна загадзя здаць DELE – экзамен устаноўленага ўзору на веданне іспанскай мовы як замежнай. Гэта адзіны экзамен, які прызнаны Інстытутам Сервантэса і Міністэрствам адукацыі Іспаніі. Дыпломы, якія выдаюцца па выніках яго здачы, сведчаць пра ўзровень, на якім замежныя грамадзяне валодаюць іспанскай мовай. Усяго такіх узроўняў тры – Inicial, Basico, Superior. Цэнтры прыёму экзаменаў размешчаны не толькі ў самой Іспаніі, але і ў 147 гарадах 48 іншых краін.

Для здачы экзамену патрабуецца:

– наяўнасць даведкі аб тым, што прэтэндэнт не з'яўляецца грамадзянінам краіны, дзе іспанская мова выкарыстоўваецца ў якасці афіцыйнай;

– пацвярджэнне рэгістрацыі і аплаты.

Калі прэтэндэнт мае намер атрымаць дыплом Superior (самага высокага, 3-га ўзроўню), то абавязковай умовай з'яўляецца дасягненне ім 16-гадовага ўзросту.

Пасля праверкі дакументаў прэтэндэнт атрымлівае завераную копію рэгістрацыйнага ліста і інфармацыйны ліст з указаннем месца, даты і часу правядзення экзамену. Гэтыя дакументы, разам з пашпартам, неабходна прадставіць на экзамен.

Структурна экзамен DELE на ўсіх трох узроўнях уключае 5 відаў тэстаў і адпаведных практыкаванняў. Для таго каб здаць экзамен, неабходна атрымаць "APTO" ("здадзена"). Калі хаця б па адным відзе практыкаванняў альбо тэстаў было атрымана "NO APTO" ("не здадзена"), то ўвесь экзамен лічыцца не здадзеным.

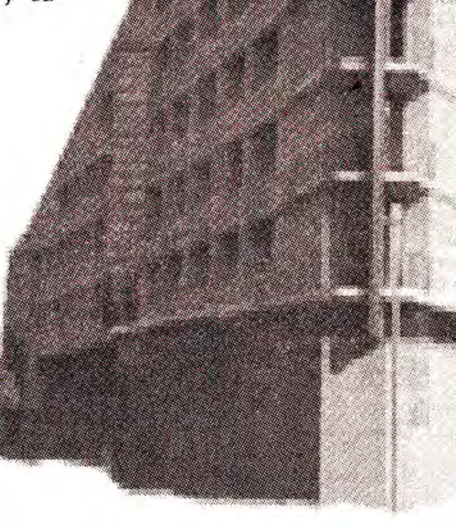
Інстытут Сервантеса (The Instituto Cervantes) сумесна з Міністэрствам адукацыі прапануюць моўныя тэсты, у залежнасці ад складанасці, па наступных трох узроўнях:

CIE – Certificado Inicial de Espanol como Lengua Extranjera (нізкі ўзровень);

DBE – Diploma Basico de Espanol como Lengua Extranjera (сярэдні ўзровень);

DSE – Diploma Superior de Espanol como Lengua Extranjera (высокі ўзровень).

Час здачы экзаменаў – май і лістапад.

НА ЗДЫМКУ: універсітэт Карласа III у Мадрыдзе.

Па старонках Інтэрнета

Міністэрства адукацыі і Intel заснавалі сумесны конкурс

Мінадукацыі Расіі і сусветна вядомая карпарацыя Intel выступілі заснавальнікамі конкурсу, пераможцы якога атрымаюць права арганізаваць вучэбны цэнтр па праграме Intel "Teach to the Future". Да ўдзелу ў конкурсе запрошаны ўстановы, размешчаныя ва ўсіх 89 суб'ектах Расійскай Федэрацыі, якія маюць права на дзейнасць у галіне павышэння кваліфікацыі работнікаў адукацыі, – універсітэты, рэгіянальныя інстытуты павышэння кваліфікацыі і г.д. Падача заявак на ўдзел у конкурсе завершана 1 лютага, пераможцы вызначацца не пазней 8 лютага 2002 года. У якасці прыза кожная з арганізацый-пераможцаў атрымае камплект абсталявання на суму 40000 долараў ЗША, неабходнага для функцыянавання вучэбнага цэнтра. Тыпавы камплект будзе складацца з 25 персанальных камп'ютэраў на базе працэсара Intel Pentium 4, двух сервераў на базе працэсара Intel, канцэнтратара, прынтэра, сканера, праграмнага забеспячэння кампаніі Microsoft, мультымедыйных праектараў і дапаможнага абсталявання. Пасля завяршэння праграмы навучання рабоце з камп'ютэрам камплекты будуць перададзены ва ўласнасць арганізацый, якія выйгралі конкурс. Акрамя таго, кампанія Intel прадаставіць пераможцам спецыяльна адапціраваны для Расіі вучэбны план "Teach to the Future" і будзе аплачваць працу выкладчыкаў кожнага вучэбнага цэнтра на працягу як мінімум аднаго года.

У сваю чаргу, кожная арганізацыя – пераможца конкурсу – павінна будзе прадаставіць для размяшчэння цэнтра адпаведныя памяшканні, забяспечыць у неабходным аб'ёме Інтэрнет-графік, арганізаваць праезд настаўнікаў, а таксама іх харчаванне і пражыванне на працягу пяцідзённага навучання. Арганізацыя-пераможца абавязуецца ўжо ў гэтым годзе абучыць не менш 1 тысячы настаўнікаў-прадметнікаў з гарадоў і вёсак свайго рэгіёна (усяго, як паведамлялася раней, да канца 2003 года адпаведны трэнінг павінны прайсці каля 10 тысяч расійскіх настаўнікаў).

Пры вызначэнні пераможцаў журы конкурсу, якое складаецца з прадстаўнікоў Мінадукацыі, а таксама кампаніі Intel і Microsoft, будзе кіравацца наступнымі крытэрыямі: наяўнасць у арганізацыі вопыту ў галіне перападрыхтоўкі настаўнікаў і арганізацыі вучэбных курсаў па інфармацыйных тэхналогіях; агульная колькасць настаўнікаў, якіх мяркуецца навучаць у цэнтры; арэал, які цэнтр у стане ахапіць сваёй дзейнасцю (асобная ВНУ, горад, раён, вобласць і г.д.); наяўнасць у кіраўніцтва арганізацыі перспектыўнага плана работы пасля заканчэння падтрымкі з боку Intel. Акрамя таго, асаблівая ўвага будзе нададзена магчымасцям удзелу ў фінансаванні з боку мясцовых адміністрацый (прадастаўленне памяшканняў, выдаткі на праезд, харчаванне, пражыванне настаўнікаў падчас навучання).

Мэта глабальнай дабрачыннай праграмы па персанальнай падрыхтоўцы школьных настаўнікаў Intel Teach to the Future заключаецца ў стымуляванні выкарыстання выкладчыкамі навейшых інфармацыйных тэхналогій, павышэнні якасці навучання.

З таго часу як у 2000 годзе карпарацыя Intel пачала рэалізацыю праграмы, навучанне прайшлі больш як 200 тысяч настаўнікаў Вялікабрытаніі, ЗША, ФРГ, Францыі, Польшчы, Індыі, Ірландыі, Японіі і іншых краін. Чакаецца, што да 2003 года ініцыятывай будзе ахоплена больш як паўмільёна выкладчыкаў.

Вышэйшая школа і рэгіён стануць бліжэй

Да апошняга часу заснавальнікам Самарскага дзяржаўнага універсітэта з'яўляўся ўрад Расіі, які дэлегіраваў свае паўнамоцтвы Міністэрству адукацыі. Але на пэўным этапе стала зразумела: гэтая кіраўніцкая схема далёка не ў поўнай ступені ўлічвае патрэбы рэгіёна ў падрыхтоўцы тых ці іншых спецыялістаў. Вучоны савет універсітэта звярнуўся з прапановай аб змяненні складу заснавальнікаў да губернатара Канстанціна Цітова і атрымаў падтрымку. Зараз рыхтуецца праект адпаведнай пастановы ўрада, якім прадугледжана ўвядзенне ў склад заснавальнікаў адміністрацыі Самарскай вобласці. Адначасова распрацоўваецца дагавор паміж абладміністрацыяй і універсітэтам. Гэта праца не аднаго месяца, бо самарцы тут з'яўляюцца першапраходцамі. У выніку мяркуецца, што рэгіянальная ўлада атрымае рэальныя правы фарміраваць заказ на навуковыя распрацоўкі па мэтавых абласных праграмах і, галоўнае, на падрыхтоўку патрэбных вобласці кадраў, у тым ліку па планах перападрыхтоўкі і атрымання другой вышэйшай адукацыі.

Незвычайны падручнік

Адзіны ў свеце "падручнік" па батаніцы, у які можна ўвайсці (у літаральным сэнсе гэтага слова), створаны ў Харкаве. Размясціўся ён у аграрным універсітэце імя Дакучаева і займае цэлую галерэю крытага пераходу, які яднае ўсе карпусы ВНУ. У "падручніку" больш як 150 відаў рэдкіх раслін, якія можна не толькі бачыць, але і вывучаць з дапамогай 6 электрыфікаваных прыстасаванняў і 45 аб'ёмных ілюстраваных навучальных стэндаў. Для лепшага засваення інфармацыі тут устаноўлены яшчэ і спецыяльны трэнажор.

Стваральнікам гэтага унікальнага "падручніка" стаў дацэнт Харкаўскага аграрнага універсітэта Уладзімір Лысенка, які стварыў гэты цуд разам са сваімі вучнямі. Вучоны з'яўляецца таксама аўтарам больш 200 навуковых і навукова-папулярных публікацый, а таксама 20 буклетаў аб рэдкіх і знікаючых відах раслін. Зразумела, што такая значная праца не засталася па-за ўвагай не толькі ўкраінскай, але і міжнароднай навуковай грамадскасці. Міжнародная акадэмія навук экалогіі і бяспекі жыццядзейнасці, штаб-кватэра якой знаходзіцца ў Санкт-Пецярбургу, прысвоіла Уладзіміру Лысенку званне акадэміка, правадзейнага члена гэтай установы.

Стаўка на маральнасць

Камітэт па маладзёжнай палітыцы Іркуцкай вобласці аб'явіў пра пачатак абласнога конкурсу метадычных распрацовак настаўнікаў "Будучыя бацькі". Сучаснае кіраўніцтва Расіі, па меркаванні распрацоўшчыкаў конкурсу, робіць стаўку на моцныя сямейныя адносіны, патрыятызм і высокія маральныя якасці падрастаючага пакалення. Выхаваннем гэтых якасцей у школьнікаў і павінны заняцца настаўнікі.

Вынікі конкурсу будуць падведзены да 20 лютага 2002 года. Пераможцы конкурсу атрымаюць па 2000 рублёў, усе ўдзельнікі – граматы і памятныя падарункі. Лепшыя работы будуць апублікаваны ў СМІ, а школьныя настаўнікі азнаёмяцца з распрацоўкамі калег з дапамогай выдадзенага па выніках конкурсу метадычнага зборніка.

Крымскія эстонцы будуць вывучаць родную мову

Урокі эстонскай мовы пачнуцца з новага навучальнага года ў сярэдняй школе вёскі Аляксандраўка ў Крыме, дзе пражываюць каля 40 сем'яў выхадцаў з Эстоніі. Як паведаміў карэспандэнту агенцтва Baltic News Service прэс-сакратар Міністэрства адукацыі Эстоніі, міністр Тыніс Лукас і пасол Украіны Мікола Макарэвіч падпісалі ў Тарту пратакол аб супрацоўніцтве адукацыйных ведамстваў дзвюх краін. Па словах прэс-сакратара, пратакол, сярод іншага, прадугледжвае аказанне падтрымкі ў вывучэнні эстонскай мовы на Украіне, і украінскай -- у школах Эстоніі.

Што датычыцца школы ў Аляксандраўцы, то эстонскі бок забяспечыць накіраванне на працу ў Крым вопытнага настаўніка, які будзе выкладаць мову. Да таго ж, Міністэрства адукацыі Эстоніі выказала гатоўнасць выплаціць такому выкладчыку 45 тыс. крон (выдаткі за праезд і аплата працы на працягу 4-х месяцаў). Украінскі бок, згодна дамоўленасці, павінен забяспечыць настаўніка мэбляванай кватэрай.

Варта адзначыць, што ў Эстоніі сёння украінская мова вывучаецца толькі ў нядзельных школах, хоць украінская дыяспара па колькасці займае другое месца пасля рускай. Згодна даных дэпартамента статыстыкі, на 2000 г. у краіне пражывала 29 тысяч украінцаў.

Грузінская апазіцыя лічыць немагчымым павышэнне зарплаты педагогам пры цяперашніх уладах

Лідэр Лейбарысцкай партыі Грузіі Шалва Нацелашвілі лічыць нерэальным павышэнне заробку педагогам пры сённяшняй уладзе ў краіне. У інтэрв'ю карэспандэнту РИА "Ореанда" ён адзначыў, што "па віне ўладаў стварылася запазычанасць перад настаўнікамі ў мільёнах лары, і таму павышэнне зарплаты педагогам немагчыма".

Пры разглядзе парламентам Грузіі ў першым чытанні праекта дзяржаўнага бюджэту на 2002 год урад пайшоў на частковыя ўступкі шэрагу фракцый (якія ў мінулым складалі парламенцкую большасць) і згадзіўся павысіць заработную плату педагагічным работнікам на 15–20 лары. Шалва Нацелашвілі назваў гэтыя прапановы "бессаромнымі". Па яго словах, палітыка былой парламенцкай большасці прывяла "да генацыду педагогаў і дзяцей".

Дэпутаты фракцыі "Альянс – за новую Грузію" заявілі, што падтрымаюць праект бюджэту, калі ён будзе прадугледжваць падваенне заробку педагогам. З аналагічным патрабаваннем выступіла таксама фракцыя "Саюз грамадзян".

Прысуджаны прэзідэнцкія прэміі

Як паведаміла інфармацыйнае агенцтва ИТАР-ТАСС, Прэзідэнт Расіі Уладзімір Пуцін падпісаў Распараджэнне "Аб прысуджэнні прэмій Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі за 2001 год работнікам адукацыі – лаўрэатам конкурсу "Настаўнік года Расіі" і вучням агульнаадукацыйных устаноў – пераможцам міжнародных алімпіяд па вучэбных прадметах".

Настаўнікам прэміі прысуджаны "за высокае педагагічнае майстэрства, стварэнне спрыяльных умоў для ўсебаковага развіцця асобы, распрацоўку аўтарскіх праграм і вучэбных дапаможнікаў", а вучням – "за выдатныя здольнасці, праяўленыя навучэнцамі агульнаадукацыйных устаноў". Сярод апошніх – пераможцы алімпіяд па матэматыцы, фізіцы, хіміі, біялогіі, інфармацыі і экалогіі.

Міністэрства адукацыі абавязала школы адрадзіць дзіцячыя арганізацыі

"Міністэрства адукацыі Расійскай Федэрацыі паставіла перад школамі задачу: адрадзіць маладзёжныя арганізацыі", – заявіў кіраўнік гэтага ведамства Уладзімір Філіпаў. "Адукацыя – гэта выхаванне побач з навучаннем. Школа павінна выконваць абедзве функцыі", – падкрэсліў міністр. Па яго словах, для гэтага ў кожнай школе ўведзена пасада завуча па выхаваўчай рабоце. На яго ўскладзена задача стварыць дзіцячыя органы самакіравання. "Скаўты альбо піянеры, галоўнае, каб дзецям і падлеткам было дзе праявіць свае арганізатарскія і лідэрскія здольнасці", – лічыць Уладзімір Філіпаў.

Гэты накірунак работы, па яго меркаванні, вельмі важны і для прафесійна-тэхнічных вучылішчаў, куды трапляе, як правіла, праблемная моладзь. Увогуле ж дзяржава ў прыярытэтным парадку падтрымае сістэму пачатковай прафесійнай адукацыі, паколькі з ажыўленнем прамысловасці намеціўся дэфіцыт кваліфікаваных рабочых кадраў.

Наркаманы за партай

Многія настаўнікі, уваходзячы ў клас, нават не ведаюць, што ў сённяшніх вучняў, кажучы мовай псіхолагаў, "узровень трывожнасці" непараўнальна вышэйшы, чым у іх равеснікаў 10–15 гадоў назад. Не дзіўна, што нашэсце наркотыкаў на школы і ВНУ выклікала ў педагогаў сапраўдны шок. І хвалявацца ёсць ад чаго. Згодна даных апошняга апытання, ва ўзроставай групе ад 12 да 22 гадоў доля тых, хто ўжывае наркотыкі або хоць раз паспрабаваў іх, складае 44,8%. У маштабах краіны гэта каля 4,9 мільёна чалавек.

Два гады назад Міністэрства адукацыі РФ прыняло канцэпцыю прафілактыкі ўжывання псіхатропных рэчываў у адукацыйнай сферы. Першыя крокі па яе рэалізацыі ўжо далі пэўныя вынікі. Так, у Санкт-Пецярбургу ва ўсіх медыка-псіхалагічных цэнтрах адкрыліся антынаркатычныя кабінеты. На курсах павышэння кваліфікацыі 1200 настаўнікаў прайшлі спецыяльную падрыхтоўку, выдадзены адпаведныя метадычныя дапаможнікі, распрацавана камп'ютэрная праграма. Па прыкладу Швецыі, Фінляндыі і Польшчы ствараюцца загарадныя прафілактычныя базы для падлеткаў. Дзесяткі тысяч піцерскіх хлопчыкаў удзельнічаюць у рухах "Тэхніка супраць наркотыкаў" і "Спорт супраць наркотыкаў". У Маскоўскай вобалсці створаны рэабілітацыйныя цэнтры, аналагічныя плануецца адкрыць у Самарскай і Ульянаўскай абласцях. Цікавы вопыт Татарстана, дзе супрацьстаяць наркаманіі бяруцца юныя валанцёры. І дамагаюцца неблагіх вынікаў – падлеткі хутчэй павераць свайму равесніку, чым даросламу.

Міністр адукацыі Уладзімір Філіпаў паабяцаў, што ў хуткім часе прафілактычныя кабінеты з'явяцца ва ўсіх адукацыйных установах – школах, ПТВ, каледжах, ВНУ. У кожную школу накіруюць метадычную літаратуру, арганізуюць спецыяльныя курсы як для настаўнікаў, так і для бацькоў вучняў.

Дзяржаўнай палітыкай задаволены не ўсе

У Ніжнім Ноўгарадзе адбылася канферэнцыя "Сям'я і адукацыя", на якой былі разгледжаны праблемы выхавання і школы. Арганізатарам мерапрыемства выступіла мясцовае аддзяленне Усерасійскай асацыяцыі бацькоў. У канферэнцыі ўзялі ўдзел каля 100 бацькоў школьнікаў з розных раёнаў вобласці, а таксама Алена Гарбунова з абласнога дэпартамента адукацыі. Абсалютная большасць удзельнікаў вызначыла стан дзяржаўнай палітыкі ў галіне адукацыі як катастрафічны. Выступаючыя рэзка асудзілі разнастайныя эксперыменты ў сярэдніх школах – ад спроб увесці выкладанне валеалогіі і сексалогіі да планаў Міністэрства адукацыі скараціць колькасць гадзін па рускай мове, літаратуры і гісторыі. Удзельнікі канферэнцыі адзначалі, што на ўсе гэтыя сумніўныя эксперыменты выдзяляюцца мільёны рублёў, у той час як настаўнікі вымушаны існаваць на жабрацкую зарплату. Па выніках мерапрыемства быў прыняты зварот да Міністра адукацыі Уладзіміра Філіпава і губернатара вобласці Генадзя Ходырава, у якім дзяржаўная палітыка ў галіне адукацыі падвергнута вострай крытыцы. У дакуменце прапанавана стварыць "народныя рускія школы", у якіх выхаванне і адукацыя будаваліся б на аснове "векавой культурнай і педагагічнай спадчыны Расіі".

Студэнтам дадуць ваўчэры

Прэс-служба Міністэрства адукацыі аб'явіла пра зацвярджэнне урадам Расіі палажэння аб правядзенні ў 2002–2003 гадах эксперыменту па пераходу асобных ВНУ на фінансаванне з выкарыстаннем дзяржаўных імянных фінансавых абавязацельстваў (ДІФА). Праз месяц Мінадукацыі і Мінфін павінны распрацаваць дакладны план эксперыменту. Па задуме стваральнікаў адукацыйнай рэформы, кожны выпускнік школы павінен атрымаць ваўчэр на пэўную суму грошай (частку выдаткаў на атрыманне вышэйшай адукацыі, што будзе кампенсавана з бюджэту), які ён прадставіць у ВНУ. Прычым, чым лепшымі будуць вынікі адзінага дзяржаўнага экзамену, тым большай будзе сума дзяржаўнага імяннога фінансавага абавязацельства.

Спецыялісты мяркуюць, што такая сістэма падтрымае моцныя ВНУ, шэраг іншых проста спыняць сваё існаванне. Рэктар Вышэйшай школы эканомікі Яраслаў Кузьмінаў лічыць, што нова ўвядзенне не павысіць узроўня платнасці адукацыі (зараз ён каля 50%), а, наадварот, дазволіць знізіць яго да 35–40%. У той жа час многія ставяцца да эксперыменту скептычна. Па словах дэпутата Дзярждумы Яўгена Бунімовіча, фінансавае пытанне – самае спрэчнае ў адукацыйнай рэформе. "Зараз, па ацэнках эканамістаў, ад паловы да трэці сваіх даходаў ВНУ атрымліваюць напаўлегальным шляхам – праз рэпетытарства, курсы. Асуджаць іх за гэта цяжка: заробкі ў выкладчыкаў невялікія, – сказаў дэпутат у інтэрв'ю газеце "Известия". – Аднак завязванне выніку адзінага дзяржаўнага экзамену на грошах таксама стварае небяспеку з'яўлення новых шляхоў для карупцыі". Яўген Бунімовіч лічыць, што сённяшняе фінансаванне не дазволіць дзяржаве забяспечыць фінансавыя абавязацельствы. "Спачатку трэба ўводзіць радок выдаткаў у бюджэце, а пасля ўжо ўводзіць ДІФА. Яшчэ адна цяжкасць звязана з тым, што ў эксперыменце будзе ўдзельнічаць не ўся Расія, а, значыць, выпускнік школы здолее паступіць у ВНУ толькі свайго рэгіёна", – лічыць ён.

Другі праціўнік ДІФА, рэктар МДУ Віктар Садоўнічы, сцвярджае, што падрыхтоўка аднаго спецыяліста ў Маскоўскім дзяржаўным універсітэце каштуе 20 тысяч долараў. Але ДІФА (пры цяперашнім узроўні фінансавання) здолее аплаціць толькі адну саракавую частку гэтага кошту. У той жа час з 800 студэнтаў-кантрактнікаў МДУ каля 500 у першы ж семестр пішуць заявы на адлічэнне – няма чым плаціць за вучобу. Па меркаванні Віктара Садоўнічага, больш мэтазгодна было б стварыць такую сістэму фінансавання, у якой бы бралі ўдзел і дзяржава, і работадаўцы, і сям'я, альбо ўвесці адукацыйныя крэдыты.

Вёска чакае выпускнікоў

Для Калужскай вобласці, як і для большасці рэгіёнаў Расіі, праблема камплектавання сельскагаспадарчых прадпрыемстваў кваліфікаванымі кадрамі з'яўляецца надзвычай вострай. Нягледзячы на тое, што аграрныя навучальныя ўстановы рэгіёна штогод выпускаюць больш як 700 маладых спецыялістаў, на працу прыходзіць толькі чвэрць з іх. Прычыны такой сітуацыі агульнавядомыя – нізкія заробкі і адсутнасць добраўпарадкаванага жылля.

Знайсці вырашэнне гэтай праблемы паспрабавалі ўдзельнікі сустрэч, якія адбыліся ў Калужскім філіяле сельгасакадэміі імя Ціміразева, Дзетчынскім і Калужскім аграрных каледжах. Прысутнічалі прадстаўнікі абласной і муніцыпальнай улады, студэнты выпускных курсаў, кіраўнікі сельскай гаспадаркі. Размова ішла аб перспектывах развіцця АПК і неабходнасці прытоку новых кадраў, аб ільготах для прадпрыемстваў, якія будуць ім прадастаўляцца для набыцця жылля і фінансавай падтрымкі маладых спецыялістаў. Знайсці рашэнне гэтай праблемы паспрабавалі ўдзельнікі сустрэч у Калужскім філіяле.

Сустрэчы адбыліся напярэдадні пераддыпломнай практыкі ў навучальных установах, якая пачынаецца ў лютым бягучага года. Грунтоўная размова з будучымі работадаўцамі дапаможа многім студэнтам вызначыцца з месцам наступнай працы.

Акцыя "Идущих вместе" адкладзена

Агульнарасійская грамадская арганізацыя садзейнічання выхаванню моладзі "Идущие вместе" планавала ў канцы студзеня правесці акцыю па абмену кніг некаторых сучасных аўтараў (В. Пелевіна, У. Сарокіна, В. Ерафеева), а таксама К.Маркса на збор твораў вядомага пісьменніка Барыса Васільева. Сваю задумку кіраўнікі арганізацыі матывавалі клопатам пра выхаванне маладога пакалення. Як сказаў лідэр "Идущих вместе" Васіль Якеменка: "Мы лічым, што гэтыя аўтары прыносяць найбольшую шкоду свядомасці расіян. Асабліва Пелевін і Маркс. У іх шмат агульнага. Калі раней усім прапаноўвалася жыць па Марксу, то цяпер ад моладзі патрабуюць жыць па Пелевіну." Прадстаўнікі СМІ надалі вялікую ўвагу гэтай ініцыятыве. Тон абсалютнай большасці публікацый і тэлерэпартажаў быў рэзка негатыўны, большасць каментарыяў журналістаў і прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі зводзіліся да таго, што гэта, зразумела, глупства, але глупства даволі небяспечнае. Цікава, што сам Барыс Васільеў выказаўся катэгарычна супраць такой акцыі.

Рэакцыяй афіцыйных улад можна лічыць інтэрв'ю Міністра культуры РФ Міхаіла Швыдкога, якое ён даў агенцтву ИТАР-ТАСС. "Нельга пагадзіцца, – заявіў міністр, – з тым, што лідэры " Идущих вместе" прысвоілі сабе права вызначаць, што добра альбо дрэнна ў айчыннай літаратуры і мастацтве. Можна было б і не заўважыць гэтых заяў, калі б яшчэ нядаўна тыя ж людзі, нацягнуўшы на сябе майкі з выявай Прэзідэнта, не спрабавалі давесці грамадству, што яны надзвычай блізкія да ўлады і што, такім чынам, кожная іх акцыя з'яўляецца ледзь не асвечанай падтрымкай вышэйшых інстанцый". Міністр лічыць, што прадстаўнікі ўлады павінны не толькі адмежавацца ад гэтай акцыі, але і ацаніць яе як правакацыю супраць канстытуцыйных свабод грамадзян Расіі, у тым ліку свабоды творчасці і выказванняў. У гэтым жа рэчышчы выказаўся і намеснік Міністра па справах друку, тэлерадыёвяшчання і сродкаў масавых камунікацый Уладзімір Грыгор'еў: "Маладыя неадукаваныя людзі не ведаюць гісторыі XX стагоддзя, якая багатая на прыклады падобнага стаўлення да культуры... Трэба шчыра прызнаць, што "Идущие вместе" ідуць не туды."

У выніку такога грамадскага рэзанансу кіраўніцтва руху вырашыла адкласці акцыю. Разам з тым, ад сваёй задумкі яно не адмовілася. Так, Васіль Якеменка заявіў карэспандэнту "Известий": "Адзіная прычына, па якой адкладваецца акцыя, – тая, што мы не маем маральнага права ігнараваць адносіны да яе Барыса Васільева...Праз два тыдні надрукуем іншую кнігу і ўсё роўна правядзем акцыю. Гэта вельмі складаная задача, але мы здолеем."

Падрыхтаваў
Уладзімір МАТУСЕВІЧ.

Таямніцы мастацтва

Дзяўчынка-планета

Імя яе даўно вядома мільёнам аматараў мастацтва ў Расіі і за мяжой. Хто яна - Надзя Рушава? Чаму яе спадчыну захоўвае Пушкінскі дом Акадэміі навук, Нацыянальны фонд культуры, вядомыя музеі? Не шукайце адказы на гэтыя пытанні ў энцыклапедыях і слоўніках. Праз тры дзесяцігоддзі пасля смерці Рушавай пра яе так нічога і не напісана нават у "Энцыклапедычным слоўніку юнага мастака". Хаця ў тамах "Кароткай літаратурнай энцыклапедыі" яе малюнкі апублікаваны ў ілюстрацыйных укладках да артыкулаў пра Льва Талстога і Міхаіла Булгакава побач з работамі самых вядомых майстроў кніжнай графікі.

Усе дзеці ў раннім узросце таленавіта малююць. Але толькі адзінкі бяруць з дзяцінства ў дарослае жыццё дар фантазіі і гульню ўяўлення, дапаўняючы іх майстэрствам і, ужо пераадолеўшы рубеж юнацтва, пракладваюць уласныя шляхі ў нязведаны свет творчасці.

"Я не ведаю іншага належнага прыкладу ў гісторыі выяўленчых мастацтваў, - пісаў пра Надзю Рушаву доктар мастацтвазнаўства А.Сідараў. - Сярод паэтаў, музыкантаў рэдка, але былі незвычайна раннія творчыя ўзрывы. У мастакоў жа - ніколі. Усё юнацтва іх траціцца на штудзіраванне і авалоданне майстэрствам".

...Школьная пёравая аўтаручка, фламастэр, каляровая крэйда, пастэлі, туш. Вось і ўсе прылады працы. З іх дапамогай Надзя адлюстравала цэлы свет. Толькі ўявіце, што дзіця, якому ад прыроды ўласцівы няўседлівасць, рух, гульня, раптам засяроджана і цярпліва пагружаецца ў маляванне "з галавой"! Напэўна, гэта было ўжо патрэбай, задавальненнем усё большага жадання тварыць?

Маляваць Надзя пачала яшчэ з дашкольных гадоў. Бацькі чыталі ёй казкі, гісторыі пра антычных герояў і іх подзвігі. А дзяўчынка тут жа прыдумвала карцінкі да пачутага. Год за годам калекцыя Надзіных работ павялічвалася. Колькасць папак, у якіх яны захоўваліся, перавалiла за сотню. Двухпакаёвая "хрушчоўка" сям'і Рушавых аказалася сховішчам звыш дзесяці тысяч малюнкаў. І ўсё ж неверагодная прадуктыўнасць - толькі адзін бок загадкі Надзі Рушавай.

"Я жыву жыццём тых, каго малюю", - неяк сказала Надзя. Магчыма, у гэтым прызнанні і ёсць самае каштоўнае для разумення мастацкага генія Рушавай. З адважнасцю першапраходцы і дзіцячай непасрэднасцю ўваходзіла яна ў залатаносныя пласты сусветнай культуры. Чарадзейная палачка ўяўлення дапамагала ёй быць то Медэяй, то Жаннай д'Арк. Надзя бачыла сябе Наташай Растовай і Ганнай Карэнінай, Наталляй Ганчаровай і булгакаўскай Маргарытай... Пераўтварэнняў гэтых намнога больш, чым малюнкаў у яе творчай спадчыне. І ў тым, што феномен Рушавай адбыўся, ледзьве не галоўную ролю адыграла асаблівая творчая атмасфера ў сям'і юнай мастачкі.

Надзя была адзінай дачкой Мікалая Канстанцінавіча Рушава і Наталлі Дайдалаўны Ажыкмаа. Яна нарадзілася ва Улан-Батары ў 1952 годзе, дзе маскоўскі тэатральны мастак і тувінская балерына знаходзіліся ў творчай камандзіроўцы. Хутка сям'я Рушавых вярнулася ў Маскву. Бацькі Надзі - людзі мастацтва - не маглі не заўважыць творчай адоранасці дачкі.

На шчасце, яны ўстрымаліся ад зразумелай спакусы навучыць дзяўчынку маляваць "правільна", дазволілі Надзінаму таленту развівацца натуральным шляхам. У гэтым рашэнні іх пераканалі педагогі Мікалая Рушава, а потым і знакаміты скульптар-анімаліст Васіль Аляксеевіч Ватагін, які стаў добрым настаўнікам дзяўчынкі.

Ён выказаўся важка: "Не будзем перашкаджаць яе самаразвіццю, яно і так бурліць. Не трэба яе вучыць - яе трэба толькі выхоўваць". Па парадзе майстра Надзя прадоўжыла займацца ў звычайнай школе, а па суботах наведвала студыю выяўленчага мастацтва Маскоўскага палаца піянераў і школьнікаў.

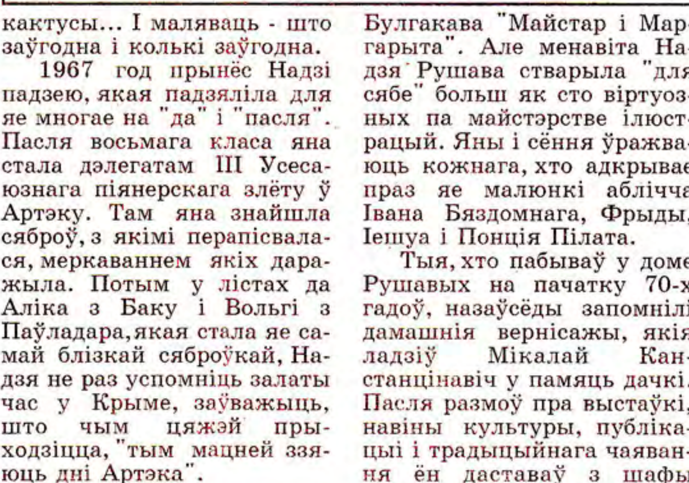
Удзел у выстаўках студыйцаў прыцягнуў да яе малюнкаў увагу. Журналісты самай масавай тады "Піянерскай праўды" прапанавалі Надзі праілюстраваць казачную навукова-фантастычную аповесць польскага пісьменніка Тадэвуша Ункевіча "Эльміс прафесара Рэмбоўскага". З пятнаццаці яе малюнкаў былі адабраны дзевяць. Яны і паявіліся ў чатырох снежаньскіх нумарах газеты за 1963 год.

Там жа былі надрукаваны і яшчэ шэсць арыгінальных эскізаў касцюмаў для школьнага навагодняга карнавала. Адным з першых на гэты Надзін дэбют адгукнуўся акадэмік Ватагін: "Віншую мілую Надзеньку з першай удалай публікацыяй малюнкаў у друку ў 11 гадоў! Вялікі мастак Францыі Гюстаў Дарэ пачаў друкавацца з 12 гадоў".

Вядомасць прыйшла да Рушавай у дванаццаць гадоў, у наступным, 1964 годзе, калі яе малюнкамі зацікавіліся пісьменнікі Леў Касіль і Барыс Палявы, а ў "Клубе мастацтваў" МДУ і ў рэдакцыі часопіса "Юнацтва" адбылася першая персанальная выстаўка школьніцы.

Што ж было на гэтых вернісажах? Тэматыка паказаных малюнкаў гаворыць пра разнастайныя інтарэсы, багаты кругагляд юнай мастачкі, які імкліва пашыраецца. Здаецца, Надзя хоча абняць неабдымнае. На выстаўках таго года яна прадставіла работы серый "Рускі балет", "Свет жывёл", "Космас і навука", "Казкі і фантазіі", "Мора і сёння", "Эліны і рабы", "Свет дзяцей", "Сіла і грацыя"... На гэтых і на наступных дванаццаці персанальных выстаўках Рушавай ніводзін з малюнкаў не паўтараўся.

Захопленыя водгукі наведвальнікаў яе вернісажаў, кінаадбукі, артыкулы ў газетах і часопісах - быццам і не заўважаліся Надзяй. Гэта адзначыў і апісаў Леў Касіль, якога пазнаёмілі з "худзенькай чарнявай дзяўчынкай, якая маўкліва і неяк адчужана, безуважна слухала ўсё, пра што захоплена гаварылі пісьменнікі, журналісты, мастакі".

Суседзі Рушавых па шматкватэрнай пяціпавярхоўцы расказвалі, што толькі пасля заўчаснай смерці Надзі ім стала вядома, што яна выдатна малявала і пакінула людзям шмат сваіх работ. Прыгадалі, як яшчэ ў раннім дзяцінстве на беразе Царыцынскіх сажалак Надзя засяроджана крэмзала нешта прутікам на пяску, пакуль іншыя дзеці ляпілі кулічы. Праз гады яна малюе на ліцэйскім снезе ў Царскім Сяле пушкінскі абрыс, зухаватага гусара, дзявочы профіль. Выпадковым прутікам. І гэтыя першыя нясмелыя імправізацыі зафіксуюць на плёнцы кінадакументалісты, як сведчанне - не маляваць Надзя не магла!..

Рушава была звычайнай вучаніцай маскоўскай школы. Пакуль не брала ў рукі ручку або фламастэр. Тады адбываўся цуд - пад пяром мастачкі ў лічаныя секунды ўзнікаў закончаны, дасканалы малюнак. Часам на звычайнай прамакатцы змяшчалася некалькі дзесяткаў асоб...

Аднакласнікі не ўспрымалі Надзю як мастачку. Настаўнікі таксама не рабілі ёй ніякіх скідак. Дзяўчынцы даводзілася, асабліва ў старшых класах, карпець над шматлікімі дамашнімі заданнямі. У першую чаргу па дакладных навуках. Фізіка, хімія даваліся ёй нялёгка.

Затое ў вольны час можна было катацца на лыжах, плаваць, чытаць, слухаць любімую музыку ад Рахманінава да песень Тарывердзіева і Высоцкага, танцаваць пад рытмы "Бітлз", даглядаць марскую свінку і кактусы... І маляваць - што заўгодна і колькі заўгодна.

1967 год прынёс Надзі падзею, якая падзяліла для яе многае на "да" і "пасля". Пасля восьмага класа яна стала дэлегатам III Усесаюзнага піянерскага злёту ў Артэку. Там яна знайшла сяброў, з якімі перапісвалася, меркаваннем якіх даражыла. Потым у лістах да Аліка з Баку і Вольгі з Паўладара, якая стала яе самай блізкай сяброўкай, Надзя не раз успомніць залаты час у Крыме, заўважыць, што чым цяжэй прыходзіцца, "тым мацней ззяюць дні Артэка".

Многія гадзіны праводзіла Надзя за кнігамі і альбомамі па гісторыі культуры, у музеях і карцінных галерэях. Асабліва любіла мастакоў Адраджэння - Сандра Баццічэлі, Леанарда да Вінчы, Мікеланджэла.

У вялікіх папярэднікаў яна вучылася ўменню бачыць і адлюстроўваць прыгажосць. І калі высветлілася, што яе аднакласнікі абыякавыя да мастацтва, яна ўзяла на сябе абавязак выхоўваць у іх пачуццё цудоўнага: праводзіла гутаркі, выпускала кплівую насценгазету, рабіла малюнкі для школьных вечароў, "выцягвала" вучняў у Музей выяўленчых мастацтваў. Далучала равеснікаў да класікі як магла.

Навошта ёй трэба было яшчэ і гэта - грамадская работа, пазакласная нагрузка, важданіна з дзецьмі, пазбаўленымі шырокіх інтарэсаў? Самой Надзі кожная магчымасць такога асветніцтва не здавалася цяжкай. Яна шчыра не разумела дзівакоў-аднакласнікаў, якія жывуць у Маскве і не карыстаюцца яе мастацкімі багаццямі. Каб развварушыць інертных, дапамачы ім адчуць высокае прызначэнне чалавека, яна, па сутнасці, і шчыравала ў мастацтве не пакладаючы рук. Сваё стаўленне да лянівых і абыякавых душой яна выказала ў наступных словах: "Калі хочаш, каб яны крыху патлелі, гары дашчэнту сам... Гэта страшэнна цяжка, але патрэбна. Нельга толькі для сябе".

Апошні год жыцця Рушавай супаў не толькі з выпускным школьным. Яе "Пушкініяна" папоўнілася цудоўнымі кампазіцыямі. Антычная серыя завяршылася графічным шэдэўрам на тэму міфа пра Апалона і Дафну.

Здаецца неверагодным, што шаснаццацігадовай мастачцы ўдалося стаць першым ілюстратарам знакамітага рамана Міхаіла Булгакава "Майстар і Маргарыта". Але менавіта Надзя Рушава стварыла "для сябе" больш як сто віртуозных па майстэрстве ілюстрацый. Яны і сёння ўражваюць кожнага, хто адкрывае праз яе малюнкі аблічча Івана Бяздомнага, Фрыды, Іешуа і Понція Пілата.

Тыя, хто пабываў у доме Рушавых на пачатку 70-х гадоў, назаўсёды запомнілі дамашнія вернісажы, якія ладзіў Мікалай Канстанцінавіч у памяць дачкі. Пасля размоў пра выстаўкі, навіны культуры, публікацыі і традыцыйнага чаявання ён даставаў з шафы якую-небудзь папку з малюнкамі. Канапа ля сцяны ператваралася ў стэнд. Адзін ліст, другі, пяты... Хто-небудзь з прысутных прасіў зрабіць паўзу, каб разгледзець той або іншы малюнак - імі хацелася палюбавацца! Гэта - магія яе графічных мініяцюр...

"Тое, што гэта стварыла геніяльная дзяўчынка, становіцца зразумелым з першага малюнка. Яны не патрабуюць доказаў сваёй першаснасці", - напісаў Іраклій Андронікаў на адным з лістоў Надзінай "Пушкініяны".

Але, магчыма, найбольш праніклíва прыроду, глыбінную сутнасць творчасці Надзі Рушавай мог бы вызначыць... старажытны філосаф Плацін: прыгажосць заключана не столькі ў сіметрыі, колькі ў святле яе ззяння. Ці не для ўсведамлення таго, што ёсць прыгажосць, і адкрыта чалавецтву мастацтва геніяў?

У сярэдзіне XX стагоддзя ў свет прыйшла мастачка, роўнай якой раней не было. Сёння стала відавочна, якое бязмернае багацце пакінула яна людзям. І як нядбайна ставімся мы да гэтай спадчыны, як не ўмеем карыстацца ёй! І слабым суцяшэннем застаецца факт "касмічнага прызнання" незвычайнага дару Надзі Рушавай. У 70-я гады касманаўт Георгій Грэчка ўзяў з сабой на калязямную арбіту малюнак Надзі і ў час тэлесеансу з Зямлёй паказаў яго свету. Рушава стала першым мастаком, чый вернісаж адбыўся ў маштабах планеты.

Яшчэ праз некалькі гадоў адна з малых планет Сонечнай сістэмы атрымала імя Надзі Рушавай. Але, магчыма, самым дзівосным аказалася адкрыццё энергетыкі яе малюнкаў. Парапсіхолагі і экстрасенсы звярнулі ўвагу на тое, што сярод работ мастачкі ёсць лісты, якія выпраменьваюць энергію.

Канцэнтрацыя гэта духу - або квінтэсенцыя эмоцый, пачуццяў? Або чарадзейства прыгажосці? Як бы там ні было, гэтая дзяўчынка сваімі лёгкімі, лунаючымі лініямі нібы кліча нас у палёт да прыгажосці і дасканаласці. Да невядомай планеты, імя якой - Надзея. І няхай у палёт да бясконцай таямніцы яе дару выпраўляюцца новыя і новыя душы, якія прагнуць цудоўнага. Іх чакаюць адкрыцці геніяльнай мастачкі, якая стала "самай вялікай з маладых і самай маладой з вялікіх".

Вячаслаў ШЧЭПКІН.

НА ЗДЫМКАХ: малюнкі Н.Рушавай да рамана Л.М.Талстога "Вайна і мір".

Філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага універсітэта

аб'яўляе аб правядзенні алімпіяды "Абітурыент БДУ - 2002"

па беларускай мове і рускай мове

Алімпіяда праводзіцца ў тры туры. Першы тур – завочны. У першым туры алімпіяды могуць удзельнічаць толькі вучні выпускных класаў сярэдніх агульнаадукацыйных вучэбных устаноў. Удзел у першым туры алімпіяды платны. Кошт удзелу ў алімпіядзе – 9 000 рублёў. Грошы адпраўляюцца паштовым альбо банкаўскім пераводам з пазнакай "Алімпіяда" на адрас: 220050, г. Мінск, пр-т Ф. Скарыны, 4, Белдзяржуніверсітэт, разліковы рахунак 3622204930033 у Мінскай гарадской дырэкцыі ААТ "Белінвестбанк", код 764. Аплату можна ўнесці і непасрэдна ў разлікова-касавым цэнтры БДУ (вул. Кастрычніцкая, 10 альбо вул. Бабруйская, 9). Квітанцыя аб аплаце высылаецца разам з выкананым заданнем першага тура.

Заданні першага тура неабходна выканаць у сшытку, на воладцы ўказаць прозвішча, імя, імя па бацьку, поўны хатні адрас з паштовым індэксам і тэлефонам, школу, клас. Сшытак і квітанцыю паштовага альбо банкаўскага пераводу належыць адправіць на адрас: 220050, г. Мінск, вул. К. Маркса, 31, філфак, алімпіяда. Апошні тэрмін адпраўлення работ – 1 сакавіка 2002 года.

Другі і трэці туры – вочныя.

Да другога тура алімпіяды дапускаюцца пераможцы першага тура. Без папярэдняга адбору да другога тура дапускаюцца вучні выпускных класаў ліцэя БДУ, а таксама пераможцы рэспубліканскіх навуковых канферэнцый школьнікаў па рускай мове і літаратуры і па беларускай мове і літаратуры, пераможцы рэспубліканскіх алімпіяд сярод навучэнцаў сярэдніх спецыяльных і прафесійна-тэхнічных вучэбных устаноў. Да трэцяга тура алімпіяды, які адбудзецца 12 мая 2002 года, дапускаюцца пераможцы другога тура. Без папярэдняга адбору да трэцяга тура дапускаюцца пераможцы абласных і Мінскай гарадской алімпіяд школьнікаў, удзельнікі заключнага этапа рэспубліканскіх алімпіяд школьнікаў, якія праводзяцца Міністэрствам адукацыі.

Пераможцы трэцяга тура атрымліваюць права на залічэнне без уступных экзаменаў пры паступленні на спецыяльнасці "Беларуская мова і літаратура", "Руская мова і літаратура" філалагічнага факультэта.

Прызёрам алімпіяды **"Абітурыент БДУ - 2002"** пры ўмове паступлення на адпаведныя спецыяльнасці можа быць выстаўлена экзаменацыйная ацэнка "9" альбо "8" па адпаведнаму прадмету (у залежнасці ад колькасці балаў, набраных у трэцім туры).

Тэлефоны для даведак:
222-34-21; 222-36-02

Заданні I тура алімпіяды па беларускай мове

Заданне 1. Якімі гукамі адрозніваюцца наступныя пары слоў? Запішыце ў квадратныя дужкі гэтыя гукі.

Рэдка – рэдзька, раён – радон, яслі – гуслі, нос – нёс, баец – барэц.

Заданне 2. Вызначце, у якіх словазлучэннях выдзеленыя словы – амонімы, а ў якіх – розныя значэнні мнагазначнага слова.

Група крыві – партызанская ***група***, выйсці на ***двор*** – слугі царскага ***двара***, ***глухі*** голас – ***глухі*** куток, купіць ***гасцінец*** – роўны ***гасцінец***, заплеценая ***коска*** – паставіць ***коску*** ў сказе.

Заданне 3. У якім стылі мовы да месца ўжыванне дадзеных слоў?

а) сінтаксіс, спражэнне, антонім, выказнік;

б) адказчык, ісцец, загад, давесці да ведама;

в) парламент, дэбаты, апазіцыя, сацыяльны;

г) бульба, захварэць, сонца, радасць, свята.

Заданне 4. Абазначце графічна корань у словах.

Выкормліваць, абуць, вуліца, брацкі, біць, поспех, помніць.

Заданне 5. Вызначце, ад якіх слоў (асноў) утвораны словы, і запішыце спосаб іх утварэння.

Чырвань, касьба, па-беларуску, шырока, ВНУ.

Заданне 6. Дапішыце канчаткі прыметнікаў.

Забаўн... шымпанзэ;
поўн... алібі;
нов... цюль;
малад... гусь;
сін... Нарач.

Заданне 7. Замяніце лічбы словамі. Назоўнікі пастаўце ў адпаведнай склонавай форме.

904 (кілаграм), 43 (рубель), 17 (вучань), 2/4 (гектар), 6 (сані).

Заданне 8. Зрабіце лінгвістычны аналіз верша П. Броўкі "Пахне чабор".

Задания I тура олимпиады по русскому языку

Задание 1. Разделите слова а) по слогам, б) для переноса.

Ария, поединок, неоценимый.

Задание 2. В каких словосочетаниях выделенные слова являются омонимами?

Годы ***прошли*** – дети ***прошли***, ***площадь*** треугольника – привокзальная ***площадь***, ***крутой*** спуск – ***крутой*** характер, ***сборка*** конструкции – ***сборка*** на юбке, ***строевой*** лес – ***строевая*** песня, ***холодный*** чай – ***холодный*** взгляд.

Задание 3. Продолжите крылатые выражения. Что они обозначают? Каково их происхождение?

Делать хорошую мину...
Все дороги...
Вот тебе, бабушка,...
Все смешалось...

Задание 4. Подберите к каждому значению слова его производные из приведенных ниже, разберите их по составу.

Земля: 1) 'почва', 2) 'планета Солнечной системы', 3) 'суша',
4) 'страна'.

Земляной, наземный, землица, землистый, подземный, внеземной, иноземец, землянин, земляк.

Задание 5. Найдите все производные слова. Определите способ их образования.

Северяне нам наврали
о свирепости февралей:
про метели, про заносы,
про мороз розовоносый (В. Маяковский).

Задание 6. Составьте с данными словами предложения: а) ***согласно*** (краткое прилагательное), б) ***согласно*** (наречие), в) ***согласно*** (предлог).

Задание 7. Составьте словосочетания с главным словом ***любопытный*** со связью а)согласования, б) управления,
в) примыкания.

Задание 8. Выполните лингвистический анализ стихотворения С. Есенина "Не жалею, не зову, не плачу".

Перыёдыка

"Адукацыя і выхаванне"

Часопіс "Адукацыя і выхаванне" распачаў сваё другое дзесяцігоддзе. Роўна дзесяць гадоў таму назад, у студзені 1992 года, выйшаў першы нумар часопіса. І вось ужо 121-ы чакае свайго чытача. У гэтым годзе мы змянілі вокладку, імкнуліся палепшыць афармленне ўнутры часопіса.

Увесь мінулы год у "АіВ" рэгулярна публікаваліся матэрыялы пад рубрыкай "Насустрач II з'езду настаўнікаў Рэспублікі Беларусь". У першым нумары гэтага года друкуецца справаздача пра з'езд настаўнікаў і Рэзалюцыя з'езда, у якой намечаны асноўныя напрамкі далейшага рэфармавання адукацыі.

Цэнтралізаванае тэсціраванне для абітурыентаў усіх форм навучальных устаноў – для Беларусі справа новая. Да гэтага праводзіўся толькі эксперымент. Нядаўна створаны Рэспубліканскі інстытут кантролю ведаў, які закліканы сканцэнтраваць сваю дзейнасць на арганізацыі цэнтралізаванага тэсціравання выпускнікоў агульнаадукацыйных школ. Якія задачы ставіліся пры стварэнні гэтай установы, ці вартая гэта справа – замяняць уступныя экзамены тэсціраваннем, – пра гэта расказвае нашаму карэспандэнту ў інтэрв'ю "Замест экзаменаў – тэсціраванне" дырэктар новай навуковай установы кандыдат фізіка-матэматычных навук А.М.Малярэвіч.

Увазе чытачоў прапануецца адзін з варыянтаў тэстаў па беларускай мове, распрацаваны ў інстытуце.

У першым нумары з'явілася новая рубрыка – "Беларуская акадэмія адукацыі". Адкрывае яе артыкул прафесара, загадчыка кафедры педагогікі БДПУ імя М.Танка І.І.Цыркуна "Інавацыйныя арыенціры павышэння якасці педагагічнай адукацыі", дзе аўтар разглядае гэтую праблему ў кантэксце развіцця і праектавання арыенціраў магчымых прагрэсіўных пераўтварэнняў.

Кандыдат педагагічных навук намеснік дырэктара па навуцы НІА Г.М.Пятроўскі ў рубрыцы "Пошук, даследаванне, эксперымент" раскрывае сваё бачанне зместу паняццяў педагагічнай і адукацыйнай тэхналогій. У артыкуле даюцца схемы педагагічных тэхналогій, праведзена класіфікацыя адукацыйных сістэм.

Пад гэтай жа рубрыкай у артыкуле "Камунікатыўнасць як матывацыйны кампанент працэсу навучання рускай мове ў школе" кандыдат педагагічных навук, дацэнт кафедры рыторыкі і методыкі выкладання мовы БДУ Т.А.Печанёва падымае вельмі актуальную на сённяшні дзень праблему агульнаадукацыйнай школы – праблему матывацыі вучобы.

Рубрыка "Станаўленне асобы" прадстаўлена артыкулам кандыдата псіхалагічных навук, дактаранта кафедры агульнай і дзіцячай псіхалогіі БДПУ імя М.Танка Е.І.Камковай "Сацыяльна-кагнітыўнае развіццё дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту". Аўтар апрабіруе методыку дыягностыкі мысліцельнай дзейнасці па праграме "Першы крок". На аснове даных даследаванняў выведзены адпаведныя тэставыя нормы. Аўтар робіць выснову, што [illegible]

Адным [illegible] – сцвярджае аўтар артыкула "Шляхі развіцця рэгіянальнага прафесійнага адукацыйнага асяроддзя" (рубрыка "Ступені прафесійнага росту") кандыдат педагагічных навук, дацэнт, намеснік начальніка ўпраўлення адукацыі Магілёўскага аблвыканкама Л.С.Сматрыцкі і загадчыца кабінета Вучэбна-метадычнага цэнтра вытворчага навучання Магілёва Н.А.Лелехава.

Тэму прафесійнага росту працягвае пад гэтай жа рубрыкай артыкул кандыдата псіхалагічных навук, дацэнта С.В.Белахвоставай "Выбар другой спецыяльнасці як сродак прафесійнай самарэалізацыі і самавызначэння".

Павінны зацікавіць нашых чытачоў і "Нататкі вучонага". Кандыдат філалагічных навук, дацэнт Брэсцкага дзяржаўнага універсітэта імя А.С.Пушкіна Ю.В.Пастухоў выступае з роздумам пра асобатворчую ролю мастацкага тэксту на сучасным уроку літаратуры.

Не абыйдзена ўвагай і тэма педагагічных кадраў. Аспірантка Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Я.Купалы Ю.Б.Навумкіна спрабуе разабрацца ў жыццёвых перспектывах настаўнікаў з рознымі ўзроўнямі прафесійна-педагагічнай кампетэнтнасці.

Рубрыка "Параўнальная адукацыя" прадстаўлена перадрукам з часопіса "Педагогіка" (Масква) артыкула В.З.Клепікава "Пра рэформу адукацыі ў Кітаі". Спадзяёмся, што вопыт замежнай краіны зацікавіць і беларускіх педагогаў.

Праблеме інтэграцыі ў адукацыі прысвечаны артыкул доктара педагагічных навук, прафесара С.-Пецярбургскага дзяржаўнага універсітэта педагагічнага майстэрства І.Аляксашынай "Новая філасофія адукацыі: шляхі і праблемы станаўлення".

30 студзеня – дзень стварэння ў 1922 г. Інстытута беларускай культуры, які з цягам часу вырас у Нацыянальную акадэмію навук Беларусі. Гісторыя юбіляра – калыскі беларускай навукі, шляхі станаўлення і развіцця, асноўныя навуковыя напрамкі, знакамітыя вучоныя – тэма артыкула доктара гістарычных навук, загадчыка аддзела Інстытута гісторыі НАН Беларусі Г.У.Карзенкі "Цэнтр навуковай думкі", прысвечаны 80-гадоваму юбілею Інбелкульта. Артыкул надрукаваны пад рубрыкай "Імёны і падзеі ў датах".

Актуальная праблема падымаецца і ў рубрыцы "З гісторыі адукацыі". Асістэнт кафедры педагогікі Гомельскага дзяржаўнага універсітэта імя Ф.Скарыны І.І.Букрэеў працягвае свае публікацыі па тэматыцы "Краязнаўства". У чарговым артыкуле ён разглядае пытанне развіцця краязнаўства ў савецкай школе ў 20–30-я гг. XX ст.

Пад рубрыкай "Бібліяграфія" друкуецца рэцэнзія кандыдата педагагічных навук М.А.Станчыц (НІА) на кнігу К.В.Гаўрыловец "Гуманистическое воспитание в школе: Пособие для директоров школ, учителей, кл. руководителей" (Мн.: Полымя, 2000. – 128 с.).

У рубрыцы "Хроніка" – расказ Л.В.Забалоцкай пра пасяджэнне прэзідыума Рэспубліканскага педагагічнага таварыства, на якім абмяркоўвалася праблема "Фарміраванне палітычнай культуры педагога: сучасныя праблемы і метады". Высновай абмеркавання [illegible]

Акрамя таго, на старонках часопіса чытач [illegible] "Цікава ведаць".

Галіна КЛІМАВА.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.
Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС: 220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-43-71; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22. bng@e-mail.ru

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, несуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.
Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.
Адказны дзяжурны Вольга ДУБОЎСКАЯ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 682
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 4.2.2002 г. у 18.10.
Тыраж 30.000 экземпляраў.